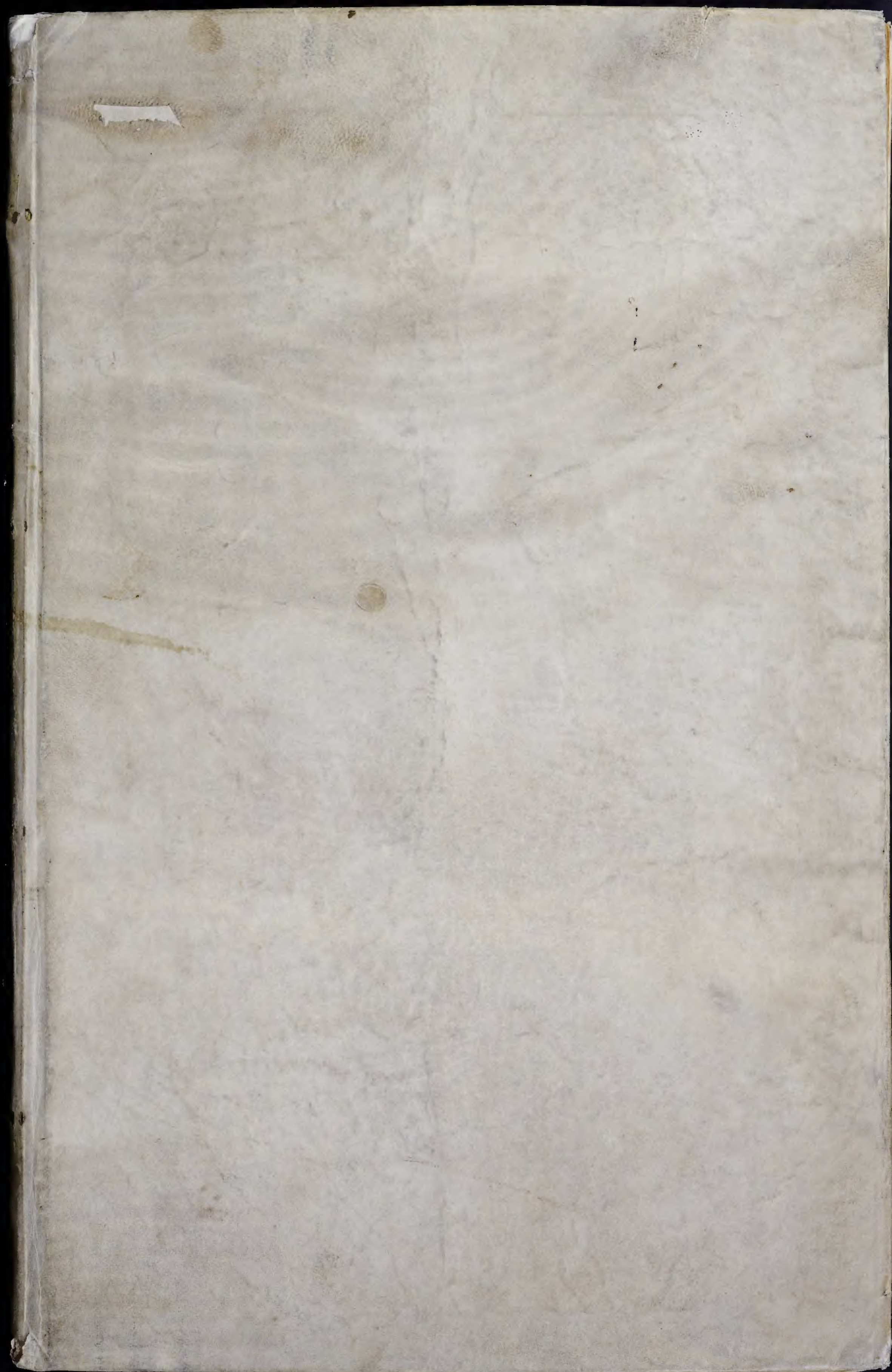

48

Ti

First edition. (re-edition 1727)
J. Danckerts 1669-1701 verkopen
"in de Kalverstraat in de Danckerts"
Plate 15 with date 1685.
Plate 2 with date 1692.

ARCHITECTURA MECHANICA

MOOLE BOEK

of eenige opstalle van MOOLENS
neffens haare GRONDEN etc:
getekend door PIETER LINPERGH
moolemaker van stocholm
nieulyks
in plaat-druk uytgegeeven
door
IUSTUS DANCKERTS.

tot AMSTERDAM Gedrukt by IUSTUS DANCKERTS inde Kalverstraat inde Dankbaarheit met Privil: van d: E:H: State van Holl: en Westfriesl:

AAN DEN LEZER.

NA dat het God Almachtig behaagt heeft, het menſchelijke geſlacht hier op aarden, in een nuttige beſigheid te onderhouden; zoo heeft hy na den val geordoneert, dat zy in 't zweet des aengezichts haar zouden generen; en dat zeer billijk, om dat de traagheid wert bevonden te zyn, een verſtoorder van alle wetenſchap, daar tegens de naarſtigheid alles vermag te verkrygen, dat God onder zyn zegen in de natuur heeft opgeſloten, gelijk dan ook de Heidenen over langen tijd hebben te kennen gegeven, het welk men ziet in haar Spreuken, want Horatius zeid, *fructus laboris gloria*, dat is, het einde kroont het werk. Als meede, natuur wert door kunſt volmaakt. Daarom hebben de alderſchranderſte verſtanden, haar geduurig bezig gehouden, op dat zy mogten tot perfectie komen, om haar zelven en andere menſchen daar door te bedienen en behulplijk te wezen; het welk zoo veel treffelyke Architecten in het bouwen van Kerken, Huizen en Paleizen genoegzaam beweezen hebben: want wat is doch een gebouw, als het niet wel geordonneert is tot gemak, en gezontheid van den bewoonder. En hoe noodſaaklijk het is, dat het na de maat en regel gemaakt wert, is by meeſt alle menſchen bekent, en heeft daarom weinig aanpryzings van nooden. Aangeſien ik dan genegen ben verſcheide opſtallen van Molens nevens hare gronden, de liefhebbers van de Architectuer, in dit ons Boek te vertonen, als zynde wel een van de voornaamſte ſtukken der Bouwkonſt, zoo verhoop ik, dat het den Lezer niet alleen dienſtig; maar ook aangenaam zal wezen; uit oorzaak om datter zeer weinig van die natuur in druk uitgaat. De nuttigheid en het groot profijt dat het Molewerk by brengt, ziet men ons geheele land door, aan de veelvoudige Molens die overal gemaakt ſtaan, om alle ſlaafachtigheid voor te komen; gelijk dan een Molen meer werks kan doen, als een groote quantiteit van menſchen, en dat veel netter, gelijk onze Zaagmolens klaar bewyzen. Nademaal ik dan verſcheide Boeken van de Architectuer hebbe laten drukken; zoo heb ik het dienſtig geacht, by het zelve dit Boek van 't Molewerk te voegen, om de Liefhebbers van de Architectuer hier door gelegentheid te geven, om haar zelven daar in te oeffenen, op datze hoe langer hoe meerder tot perfectie mogten komen. Ik hebbe noch eenige ſtukken daar by gevoegt, de welken den Leezer zeer aangenaam zullen wezen; en ik zoude wel eerder iets van 't Molewerk uitgegeven hebben; maar het is gekomen by gebrek van gelegentheid: want ider een is niet bequaam om zulke Tekeninge te maken, of hy moet een Molemaker van zyn handwerk zyn, en daar by een goed Tekenaar, het Molewerk in alle delen wel verſtaande, gelyk ik dan zodanigen perzoon aengetroffen heb, die hem alle de tyd van zyn leven, daar in geoeffent heeft,

heeft,niet alleen in't maken; maar ook in 't Tekenen van alle ſoorte van Molens: zoo dat hy daar in zeer uitſtekende en veel anderen overtreffende geworden is. Hy is een Molemaker van Stokholm, een geboren Zweed, genaamt *Pieter Linberg*, die voornaamlyk hier te lande gekomen is, om alles te onderzoeken en te leren, wat eenigzins ontrent Molewerk, konde geleert werden, en om een proef te geven, heeft hy deze opſtallen en gronden uitgevonden en getekent op zyn rechte order en voetmaat, noyt diergelijk voor deſen in druk geweeſt, dienſtig voor alle liefhebbers en jonge Molemakers, om te weten hoe men een Molewerk in Tekening, en in zyn gront, doorgeſneden vertonen zal, als meede het getal der ſtaven en kammen; en hoe veel hout dat men tot elken Molen van noden heeft, het welk alles in dit ons Boek vertoont werd; beſtaande in dertien opſtallen van Molens, tien gronden, en elf andere platen tot het Molen maken ſeer nodig; eerſtelijk een Olimolen, twee Zaagmolens, twee Gortmolens, vier Koornmolens, en twee Waterkorenmolens. Terwyl de tyd kort is, alzoo deze Jongman van voornemen is te repatrieren, ſoo zal ik het voor eerſt daar by laten; verzoekende den Lezer dat hy gelieve by proviſie dit ons werk met genegentheid te ontfangen, zullende by alle gelegentheid mijn devoor doen, het zelve met noch eenige Molens te vermeerderen, zoo ik zie dat dit ons werk de liefhebbers aangenaam is, het welk ik verhoop. Hier meede afbrekende, zal ik het myn voor eer achten te wezen, om te zyn

U E. Dienſtwillige Dienaar

JUSTUS DANCKERS.

Nota. Deſe volgende Moolens, en Gronden, zyn alle getekend op de Amſterdamze voetmaat van 11 duim, doch verdeeld in 12 Deelen, want zoo zyn de Moolemakers in Waterland gewoon te doen, en daarom hebben wy hier mede de zelve manier gevolgt, gelyk Folio 11. aangewezen word.

BESCHRYVING

Van de Gronden en Opſtallen der volgende

MOOLENS.

Folio 1.

Beſchrijving over de Grond van de dubbelde Olie-moolen, ſtaande tot Wormerveer, in Noord-Holland.

A. DE Kap in toelaag te zien in 't geheel.
B. De halve Rolring te zien hoe dezelve gemaakt moet werden.
B.B. Het halve Tavelement met de Vloerſtukken daar op, en de halve Koup in 't plat.
C. De Schieſlop die het Steenwiel omdrijft, heeft 13 ſtaven.
D. Het Sparwiel heeft 76 Kammen, de deeling 5 en ¾ duim.
E. De Schieſlop die het Wiel op de Windelas omdrijft, heeft 26 ſtaven.
F. Het Kamwiel op het Windelas heeft 61 kammen, 5 en ¾ duim deeling.
G. De twee Roerwielen die op de Windelas zitten hebben yder 33 kammen.
H. Het Roerwiel daar toe heeft 36 kammen. H H. Het andere Roerwiel heeft 41 kammen.
I. Het kleyne Wieltje op de Roerſtock heeft 12 kammen, de deling 4 en ¾ duim.
I I. Het ander klein Wieltje heeft 13 kammen, de deling 4 en ¼ duim.
K. De onderſte grond in 't plat te zien met al zyn werken.
K 1. Is de Voorſlags-lade. K 2. Is de Naſlags-lade.
L. De grond in 't plat met zyn pilaars te zien. L 1. De Schuer in 't plat met zyn Zaad-kaſſen.
L 2. De koek-kaſſen van vooren ſtaande te zien. L 3. De ſteilen met de ſpande van de ſchuer te zien.
L 4. De platte grond van de Turf-plaats.
M. De Olie-bakken. De trappen zyn genommert hoe veel treden yder heeft.

Folio 2.

Beſchrijving over de Opſtal van de dubbelde Olie-moolen.

A. Het kamwiel in de kap heeft 54 kammen.
B. De bonkler daar toe, die op de ſpil zit heeft 35 dollen, de deling 5 en ¾ duym.
C. De ſchieſlop die de ſteen omdrijft, heeft 13 ſtaven.
D. Het Sparwiel heeft 76 kammen, de deling 5 en ¾ duim.
E. De Schieſlop die het Wiel op de windelas omdrijft, heeft 26 ſtaven.
F. Het kamwiel op het windelas heeft 61 kammen, de deling 5 en ¾ duim.
G. Het roerwiel dat op de windelas zit, heeft 33 kammen. H. Het roerwiel daar toe heeft 36 kammen.
I. Het kleine wieltje op de roerſtok heeft 12 kammen, de deling 4 en ¼ duim.
K. De Roede lang 76 voet, het hek 7 voet breet, 14 duim op de voorzijde van de roede daar de borde opleggen.
L. De ſchuur met de wooning van ter zijde te zien. M. Dat ſchelrad heeft 53 tanden ¾ duim deling.

Folio 3.

De doorgeſnede Voorſlags-lade van de Oli-molen.

A. De Jaag-yzers met de Haaren daar tuſſchen, zoo als dezelve moeten wezen, als dat Oli-ſlaad, de kuſſens, en bytels, en ſchyjen daar tuſſchen, zoo als dezelve moeten gemaakt zijn.

B. De potten van binnen te zien met de yzere platen daar de ſtampers op vallen.

Folio 4.

De Jaag-yzers, Stampers, Hayje, kuſſens, Haare en Koekzakken in 't plat te zien van de Oli-molen.

Zoo als dezelve gemaakt moeten werden op zyn rechte groote, breedte of langte.

Folio 5.

De doorgeſnede Naſlags-lade van de Oli-molen.

A. De Jaag-yzers met de haaren daar tuſſchen, zoo als dezelve moeten wezen als het Oli ſlaat, maar zyn wat kleinder gemaakt, als de andere in de Voorſlags-lade, zoo als dezelve Figuur uitwijſt; de kuſſens, of bytels zijn op de rechte maat getekent.

B. De potten zyn op de zelve manier als de andere.

Be-

Beſchrijving van de Gronden en Opſtallen

Folio 6.

Beſchrÿving of Fondament over de Windel-as van de Oli-molen, hoe dezelve verdeelt moet werden, om de gaten van de ſpaken op zijn rechte order te zetten.

Soo verdeelt men de Windelas in 21 deelen, en ſlaat daar 21 lynſlagen op, verdeelt hem overdwars in 7 deelen daar de ſtampers met de hayje komen, doet dan op yder dwarslyn van de 7, drie gaten, verdelende dezelve lijnen yder in drie gelijke delen, zet dan yder gat op een kruis, daar de lijnen door malkander ſnijden, verſtaande yder ſtamper drie ſpaken, en de Naſlag-hay met de Loos-hay drie ſpaken te zamen, dezelve zoo breet, datze beide de hayjen lichten kan. Op de 21 lijnen die op de as zyn geſlagen, zijn 6 ſtampers en twee hayjen, welke driemaal 7, dat is 21 ſpaken te zamen maken; maar de Voorſlags-hay heeft een ſpaak, en ſtaat tuſſchen de lijnſlagen in; de loos-hay daar toe heeft twee ſpaken, maar de een zoo breed, datze beide de hayjen lichten kan; de hayje moet gelicht 19 en $\frac{1}{2}$ duim van dat oli-blok als zy hayt; de ſtampers moeten 7 duim gelicht van 't oli blok; de potten daar de ſtampers in vallen zyn 12 en $\frac{1}{2}$ duim diep. *a.* De 4 figuren *a.* zyn hoe men een windelas van de enden verdeelen moet, met de inſtrumenten hoe men de lynſlagen op de windelas krijgen zal. *b.* Is de verdeeling van de windelas-ſpake, hoe dezelve op zijn order geſtelt moet werden. *c.* De windelas van de zijden en van vooren te zien; om nu de lijnſlagen beter te zien, zoo hebben wy de windelas met b. getekent, de heele rondte in 't plat geleit. De 4 ſchrabben, of geſtippelde lijnen zyn genommert met 1, 2, 3, 4. *d.* Deze figuur wyſt aan, hoe men een as maken moet. *e.* De mal om de ſchenen daar na in te leggen. *f.* Is een figuur van een ſpake hoe dezelve gemaakt moet werden.

Folio 7.

Beſchrÿving over de Grond van de Ooſt-Indiſche Zaag-molen, ſtaande tot Amſterdam.

a. Het Zaag-blad is 12 voet lang, het welk moet ingezet in de Raam aa. welk hout *q.* word opgeſchoven tot aa. om de Zaag-bladen in te zetten, wanneer men Kromhout wil zagen. *b.* De tweede zoort van Zaagbladen zyn ordinari 6 en $\frac{1}{2}$ voet lang; maar de derde zoort wat minder, zoo als men 't belieft. *c.* De kruk is na de ſchale getekent in zyn rechte order, zoo als dezelve moet gemaakt wezen; de kruk is in 3 delen verdeelt; de bochten zyn $9\frac{1}{2}$ duim hoog, gelijk by de d. te zien is, welke tweemaal $9\frac{1}{2}$ dat is 19 duim zagen; de dikte van de kruk is $5\frac{1}{4}$ duim *e* Het metaal dat op de kruk leit is een voet lang, 3 duim hoog, 2 en $\frac{1}{2}$ duim dik, het welk na zyn order getekent is *f.* De onderſte Schuifwielen die de ſlede voortzetten, zijn $6\frac{1}{2}$ voet hoog, een halve duim deling op de tanden. *g* De ſchieflop daar toe 7 ſtaven. *h.* De yzere ſtang is getekent zoo als dezelve moet gemaakt werden, de deling is $1\frac{1}{4}$ duim. Op de yzere ſtang, by de ſchieſloppe g. is een kramme overgeſlagen, om dat de ſtang niet uit het ſchieflop ſpringen zal. I. De twee vaſte binten welke binnen over de Molen komen. De *k.* wijſt aan waar dezelve moeten ſtaan; die twee andere binten zijn de ſtijle weg in de midden, en moeten ſtaan in de gaten getekent met I. *m.* De kap met de toelaag van boven te zien. *n.* De binde van de ſchuur van vooren. *o* De ſpande van de ſchuur van voren. *p.* De ſpande van de kap van de Molen, zoo als men dezelve met hout dekt.

Folio 8.

Beſchrÿving over de Opſtal van de Ooſt-Indiſche Zaagmolen.

A. Het kamwiel aan de as heeft 68 kammen, $5\frac{3}{4}$ duim deling. *B.* De ſchieflop daar toe 33 ſtaven.
C. Het bonkler om de ſpil heeft 43 kammen, $5\frac{1}{4}$ duim deling.
D. De ſchieflop die op de kruk zit daar toe heeft 42 ſtaven.
E. De yzere wielen die het hout opwinden 44 tanden, 4 duim deling.
F. De onderſte ſchuifwielen die de ſlede voortzetten zijn $6\frac{1}{2}$ voet hoog, een halve duim deling.
G. De Schieflop daar toe 7 ſtaven.
H. De zijde van de ſchuur is zoo getekent, als of men de delen recht op zetten, op de Hoogduitze manier.
I. De roede is lang 84 voet, dat hek 7 voet en 8 duim breed in 't geheel, met de zomen, op de voorzy van de roede 15 duim daar de borden op leggen.

Folio 9.

Beſchrÿving over de Grond van de Zaag-molen, ſtaande tot Sardam in Noord-Holland.

A Het Zaagblad is 8 voet lang, het welk moet ingezet in de Raam aa. welk hout q. werd opgeſchoven tot aa. om de zaagbladen in te zetten, wanneer men kromhout zagen wil.

B. De tweede zoort is 6 voet lang, maar de derde zoort wat minder, na u believen; de deling van de tanden op de zaagbladen zijn ordinari $1\frac{1}{2}$ duim; maar als men kromhout zaagt, met een of twee zagen, heeft men een zoort van zaagbladen daar de tanden twee duim verdeelt zyn.

C. De kruk is na de ſchale getekent in zijn rechte order; de kruk is in drie delen verdeelt; de bochten zijn $9\frac{1}{2}$ duim hoog, gelijk by de d. te zien is, welke tweemaal $9\frac{1}{2}$ dat is 19 duim zagen; de dikte van de kruk is $5\frac{1}{4}$ duim.

E. Het metaal dat op de kruk leit, is een voet lang, 3 duim hoog, $2\frac{1}{2}$ duim dik, het welk na zijn order getekent is.

F. De onderſte ſchuifwielen die de ſlede voortzetten zijn $6\frac{1}{2}$ voet hoog, een halve duim deling op de tanden.

G. De ſchieflop daar toe heeft 7 ſtaven. *H* De yzere ſtang is getekent zoo als dezelve moet gemaakt werden, de deling is $1\frac{1}{4}$ duim. Op de yzere ſtang by de ſchieflop g. is een kramme met een veder overgeſlagen, om dat de ſtang niet uit het ſchieflop ſpringen zal.

I. De vaſte binten welke binnen over de Molen komen; de k. wijſt aan waar dezelve moeten ſtaan: de twee andere moeten ſtaan in de gaten, getekent met de letter I.

M. De

M. De kap met de toelaag van boven te zien. *N.* De binte van de schuur van voren met de spande.
O. De binnenste spande van de schuur. *P.* De spande vande kap vande Molen, zoo als men dezelve met hout dekt.

Folio 10.

Beschryving over de Opstal van de Sardammer Zaagmolen.

A. Het grote kam-wiel aan de as heeft 68 kammen, 5¾ duim deeling *B.* De schieflop daar toe 33 staven.
C. Het bonckler aan de spil heeft 43 kammen, 5½ duim deling. *D.* De schieflop op de kruk heeft 42 staven.
E. De schuifwielen 44 tanden 4 duim deling.
F. De onderste schuifwielen die de slede voortzetten, zijn 6½ voet hoog, een halve duim deling.
G. De schieflop daar toe 7 staven daar de yzere stang in leit.
H. De zyde van de schuur is zoo getekent, als of men de delen recht opzette, op de Hoogduitze manier.
I. De roede lang 82 voet, het hekt 7 voet en 8 duim breed in 't geheel, met de zomen; op de voorzijde van de roede 14 duim daar de borden op leggen.

Folio 11.

Beschryving hoe men de Winsche op de Molen-roeden boren moet.

Neemt een voet hoog, gelyk van A tot B, en zet dan u passer op de punt A, en trekt van B 6 duim voort tot C, haalt dan van A tot C een rechte linie, verdeelt dan de ronde Cirkel van B tot C, op dezelve manier gelyk die hier verdeelt is; dat is de rechte maat hoe men de Winsche boren moet. Neemt dan een lat en legt die op de Roede drie quartier of een duim van de voorkant. Geeft daar een schrap even ver van de voorkant, of de Roede recht of krom is, gelyk dezelve boven by de A verdeelt is, verstaande zoo ver als de hechten wezen moeten.

By Exempel. Een Roede was 78 voeten lang, en men wilde aan yder end 28 hechten zetten, verdelende yder gat 15 duim van malkander; gelyk deze kleine Roede verdeelt is. Neemt dan u sway en zet die op de Roede, gelijk boven by A en D te zien is, verstaande de A voor u schrap die gy op de Roede geschreven hebt; opent dan u sway van B tot C, en zet dezelve zoo geopent op de Roede by N°. 1. boort daar een gat door, zoo schuin als de sway staat, dat gedaan zynde, zoo neemt u sway weer te rug van C tot B, zoo als dezelve in de figuur staat, en zet dezelve op de Roede by N°. 28. boort daar wederom een gat, steekt daar een stok in, maakt daar een lyn vast, een voet hoog van de Roede, haalt dan de lyn tot N°. 1. steekt daar wederom een stok in, en maakt de lyn vast op de zelfde hoogte, opent dan u sway tot N°. 10. zet dezelve wederom op de Roede by N°. 10. boort daar een gat, steekt daar de derde stok in, maakt dan de lijn van N°. 1. los, en doet dezelve om de stok van N°. 10. maakt dan de lyn wederom vast by N°. 1. en ziet of de volgende Nommers, te weten, N°. 14. 18. 22. 26 ook accorderen met de gespannen lyn, als dezelve niet accorderen, zoo boort noch een gat by N°. 18. steekt daar een stok in, en zoo 'er aan de andere Nommers yets scheelt, zoo kanje dat helpen met wiggen aan de hechten. Dit gedaan zynde, zoo vangt aan te booren, wel acht nemende dat gy de boor by de schrap, en nessens de gespannen lyn laat accorderen, hellende de boor na de rechterhand een duim op de voet over. Doch of 't gebeurde dat gy een Roede most maken die langer of korter was, daar meer of minder hechten in quamen, zoo moet gy dezelve schuinte in 't booren gebruiken; doch de verdeling van de gaten na de lengte of korte van de Roede vergrooten of verkleinen. Gy moet wel toezien dat het derde gat van 't kleine end N°. 26. winkelrecht geboort werd. Laat u avegaar vallen na u rechterhand een duim op de voet. Als de Roede dan geboort en gedaan is, zoo licht dezelve op, en legt in de midden een end van een balkje, en een koevoet daar op, en probeert of de Roede recht in zyn gewicht is; zoo daar wat aan scheelt, zoo kanje dat helpen met de swaarste hekken of zomen aan 't lichtste end in te zetten.

E. De Roede doorgesneden te zien met de voornaamste nommers.

Folio 12.

't Fondament hoe men een Sparwiel maken moet, om de kammen en staven te verdelen, dat het zelve gemakkelijk en stil werken kan.

Voor eerst moet gy weten hoe veel kammen en staven dat gy in u werk hebben wil, en hoe grooten verdeling dat daar wezen moet; trekt dan u ronde Cirkel op de wijdte van u kammen daar de verdeling op komen moet, trekt dan de Cirkel van de schieflop, snydende in de midden door malkander, waar door men zien kan hoe veel de kleine Cirkel grooter moet wezen om de kammens in komen; de kammens afwerken is met stippels aangewezen, waar de passer moet staen, om de vaste trek te hebben; de proportie van de kammen en staven is in 7 deelen verdeelt, dezelve kan ook in 12 verdeelt werden, 7 voor de staven, en 5 voor de kammen?

D. Deze figuur wijst aan hoe men van drie gegeven punten een Cirkel trekken zal. Zet u passer eerst op 1. en trekt een gedeelte van een Cirkel, zet dan op 2, en trekt een halve Cirkel, zet dan op 3, en trekt weer een gedeelte van een Cirkel, snijdende door malkander, trekt dan twee rechte lynen door de snijdende Cirkels, daar die twee lynen dan kruissen is het Centrum, om de drie gegeven punten in een Cirkel te trekken. Op dezelve manier kan men altijd in een ronde Cirkel het Centrum vinden, als dezelve verborgen is.

E. Deze figuur wijst aan hoe men een Winkelhaak maken kan met een passers opening.

F. In deze figuur wert getoont, hoe men in een halve Cirkel zo veel Winkelhaken kan maken als men hebben wil.

G. Deze figuur leert om een Gebouw, Grond, of Kap in een recht vierkant te leggen met een maatstok. Zo slaat op u balken van 't vierkant of wormte, een lijnslag op elke zyde van de hoek, zet op de eene lynslag zes voet, op de andere 8 voet, als dat recht in de Winkelhaak leit, zoo blyft daat 10 voet overhoeks van 6. tot 8 voet, het tweede kan men ook doen als 't klein werk is, met 3 en 4 voet, dan blyfter 5 overhoekx.

H. De

H. De figuur wijſt aan, om twee gegeven punten met een paſſers opening op een rechte lijn te verdelen. De gegeven punten zyn A B. op welke lyn gy twee rechte moet maken, in de hoek, gelijk van A. tot C. of B. tot C. dezelve verdelende in 8 gelyke delen; als men 9 tuſſchen de gegeven punten hebben wil, gelyk gy in de figuur zien kunt. Als gy 't zoo verdeelt hebt, zoo neemt een ry en legt dezelve van acht tot een, daar de ry op de lijn ſnijd, is de verdeling, en voorts dit vervolgende tot de acht toe; maar of daar meer of minder delen tuſſchen de gegeven punten waren, zoo is het dezelve werking.

Folio 13.

Beſchrijving, of 't Fondament hoe men de Kammen op een Kamwiel verdelen moet, het zy of dezelve groot of klein zijn.

Trekt eerſt de groote van u Kamwiel, en daar na de groote van de ſchieſlop, ſnijdende in de midden door malkander, maar gy moet weten hoe veel kammen en ſtaven dat gy in u werk hebben wil, om te vergelyken de kleine Cirkel tegen de groote, hoe veel grooter deeling dat de kleine Cirkel moet hebben als de groote, om dat dezelve zoo veel kleinder valt binnen de lyn tuſſchen de ſtaven. Deze plaat vertoont tweederlei figuuren van een werk; te weten, een omloopende wiel met een ſchieſlop; de eene daar de ſtaven in de midden, en de ander, daar de kam in de midden is. Om nu te weten hoe groot dat de kammen en ſtaven wezen moeten, zoo neemt een deel van een kam met een *ſtaaf*, en verdeelt dezelve in 7 gelyke deelen, neemt dan 4 voor de *ſtaaf*, en 3 voor de kam, zoo als deſe figuur aanwyſt. Wanneer de kammen in 't wiel geſlagen zyn, zoo moet gy dezelve afwerken, gelijk gy by de letters A. B. C. zien kunt. Stelt u paſſer op de punt A. en trekt van B. tot C. zoo zult gy u kammen op een goede manier zien afgewerkt. Wanneer gy u ſchieſlop in het kamwiel aangezet hebt om te werken, zoo gy in de figuur zien kunt by het lootrecht, hoe veel de kammen moeten afgewerkt zyn, om dat de kammen gemakkelyk in de ſchieſlop konnen komen. In de figuur zult gy een winkelhaak zien, de welke aanwijſt waar de paſſer moet ſtaan by de punt A, of de Cirkel klein is of groot, om altyd een vaſte trek te hebben. De twee rechte geſtippelde lynen wijzen aan hoe diep dat de kammen in de ſchieſlop werken moeten. De twee kleine vierkante figuren, de eene met een Cirkelrond met ſtippels, en de ander met een achtkant; het Cirkelrond is om een achtkant te krijgen, op tweederlei manier, wanneer gy een balk achtkant maken woud, zoo trekt een rechte lijn, zoo lang als u houd dik is, of wat langer, en de dikte van 't hout verdeelt die op de rechte lijn, in twee gelijke delen; om nu het kruis te krijgen, zoo zet u winkelhaak recht op de midden van de lijn, zet dan u paſſer op het kruis, en trekt een vierde van 't vierkant, neemt dan u winkelhaak en zet die op de buitenkant van 't vierkant, gelijk gy in de figuur zien kunt; neemt dan u paſſer, en opent dezelve van de ronde Cirkel tot de binnenhoek van de winkelhaak, en ſteekt dat van de kruislinie aan weerzijde op u vierkant, zoo zult gy hebben een onberiſpelijk achtkant. De tweede manier om een achtkant te maken; zoo trekt weer een vierdepart in dit vierkant, haalt dan een rechte lijn van de midden tot de hoek, gelijk de figuur aanwijſt; neemt dan van de Cirkel tot de hoek met u paſſer de tuſſchen ſpaſie, en zet die ook op het kruis aan wederzijden, zoo hebt gy ook een recht achtkant. De tweede vierkante figuur met een achtkant van binnen, waar door men ook op tweederlei manier achtkanten maken kan. Maakt eerſt weer een kruis van de dikte van u hout, opent dan u paſſer van 't eene kruis tot het ander, en trekt dan een Cirkel van de kruislinie tot de ander daar de paſſer op ſtaat, zet dan u paſſer op het middelkruis, en opent die tot de ronde Cirkel, zet hem zoo geopent op het vierkant van buiten op weerzijde van de kruislinie, zoo is 't ook een recht achtkant. De tweede manier in dit vierkant is, neemt de wijdte van de hoek tot de midden, en zet de paſſer op yder hoek van 't vierkant, en daar dezelve ſnijd is ook een goed achtkant.

Folio 14.

Beſchrijving over de Grond van de Kooren-moolen genaamt S^t. Victor, ſtaande tot Amſterdam.

A. De bovenſte kap met de toelaag in de platte grond, met de tavelementen te zien.

B. De bovenſte grond van de muur daar het tavelement op leit.

C. De grond van de tweede, derde en vierde Verdieping, op de muurs verdunning te zien. De doorgeſnede hoek is met de zelfde letters getekent, als de grond, te weten C. D. E. De hoogte van yder verdieping is met Nommers getekent hoe veel voeten.

F. De platte grond van de muur en de pilaars te zien, met zyn rechte dikte. De trappen van deze Moolen zyn altemaal genommert hoe veel treden dat daar in komen.

Folio 15.

Beſchrijving over de Opſtal van de Kooren-moolen genaamt S^t. Victor, ſtaande tot Amſterdam.

A. Het bovenſte kamwiel heeft 62 kammen.

B. De ſchieſlop daar toe 25 ſtaven, de deling $5\frac{1}{2}$ duim.

C. Het heiswiel heeft 33 dollen of kammen.

D. Het ander heiswiel op de kleine as daar toe, heeft 28 dollen of kammen, de deling $4\frac{1}{2}$ duim.

E. Het ſparwiel heeft 79 kammen.

F. De ſteen ſchieſlop daar toe, heeft 28 ſtaven, de deling 4 duim.

G. De roede is hondert voeten lang, 17 duim breed, 14 duim dik, het hek 7 voet 3 duim breed in 't geheel; op de voorzy 15 duim daar de borden op leggen, gelyk met de zomen, het zeil is 2 doek en $\frac{1}{4}$ breed.

Be-

der volgende Moolens.

Folio 16.

Beſchrÿving over de Grond van de Gort-molen, ſtaande tot Haarlem.

A. Het ſparwiel heeft 188 kammen.
B. Het ander ſparwiel heeft 212 kammen, de deling 3 en $\frac{1}{2}$ duim.
C. De 4 ſchiefloppen tot de Gort-ſteenen, hebben yder 15 ſtaven.
D. De ſchieflop tot de Roch-ſteen heeft 17 ſtaven.
E. De twee Wayers zyn getekent zoo als dezelve gemaakt moeten werden, yder met 6 way-armen, en moeten opwayjen na de linkerhand tot de 4 laden. De lade daar de Gort in valt, zijn op haar groote getekent.
F. De 4 Gort-zeven, hebben yder twee zeven, gemaakt van perkament, en een van haardoek; de gaten van perkament zijn zoo groot gemaakt als men de Gort hebben wil. Het fijne meel dat door de haardoek valt in de lade N°. 2. de tweede zoort van Gort valt in de lade N°. 3. het vierde zoort van Gort, dat weer gemalen moet werden, valt in de lade N°. 4. *G.* De grove buidel. *H.* De fijne buidel.
I. De platte grond van de oven daar men het kooren op droogt.

Folio 17.

Beſchrÿving over de Opſtal van de Gort-molen.

A. Het ſparwiel heeft 188 kammen.
B. Het ander ſparwiel heeft 212 kammen, de deling 3 en $\frac{1}{2}$ duim.
C. De ſchiefloppen hebben yder 15 ſtaven.
E. De Wayers van de zijden te zien, zoo als dezelve ſtaan moeten; het gat aan de kiſt daar de wind door komt tot de wajers, is op zyn rechte maad en groote getekent.
H. De fijne builkiſt van ter zijden te zien.
I. Het neſt daar men 't koren op droogt, in zijn opſtal te zien.
K. De paarde-ſtal op zy te zien.

Folio 18.

Beſchrÿving over de Gort-molen, ſtaande tot Koppenhagen.

Over de Grond-plaat No. 1. De Harp-zeef daar de Garſt eerſt op komt, heeft vier zeven; drie van yzer, en een van perkament. De rechte groote van de bovenſte yzere, en de onderſte perkamente gaten, zijn in dezelve Plaat aangewezen. No. 2. De Gort-zeef heeft drie zeven, twee van yzer, en een van haardoek. De rechte groote van de bovenſte yzere gaten zijn in de Plaat aangewezen; de andere zeven maakt men de gaten zoo groot of klein als men de gort hebben wil.

Folio 19.

Beſchrÿving over deſſelfs doorgeſnede Achter-Gevel.

In deze Plaat zult gy de harp-zeven tweemaal vertoont zien; de eerſte van vooren, getekent met No. 1. de tweede met No. 1. *: is daar in gezet om dezelve van ter zijden te zien, maar anders daar niet en hoort.
De Gort-zeve werd eenmaal vertoont van vooren, getekent met N°. 2. werd in de andere doorgeſnede figuur van ter zijde vertoont. De zeven zijn in haar rechte order verdeelt, zoo als dezelve moeten gemaakt werden.

Folio 20.

Beſchrÿving over deſſelfs doorgeſnede van de zÿde.

A. De ſchieflop heeft 10 ſtaven, $2\frac{1}{4}$ duim deling. *B.* Het kamwiel daar toe 24 kammen.
C. De ſchieflop 14 ſtaven, $2\frac{1}{4}$ duim deling. *D.* Het kamwiel daar toe 40 kammen.
E. De ſchieflop 13 ſtaven, die de ſteen omdrijft.
F. Het groote ſparwiel 208 kammen $4\frac{1}{4}$ duim deling.

Folio 21.

Beſchrÿving over de Grond van de Wippe-molen, ſtaande tot Stokholm.

1. De Toelaag van 't onderſte achterkant. C. Het bovenſte Heiswiel heeft 24 kammen.
D. Het ander Wiel daar toe heeft 44 kammen, de deling $4\frac{1}{4}$ duim.
E. Het onderſte ſparwiel heeft 64 kammen, de deling $4\frac{1}{2}$ duim.
F. De ſchieflop tot de ſteenen heeft 17 ſtaven.
2. De Toelaag van de kap. B. De ſchieflop heeft 27 ſtaven.
3. De onderſte zadel. 4. De tweede zadel. 5. De kap van vooren. 6. De kap van achteren.

Folio 22.

Beſchrÿving over de Opſtal van de Wippe-molen.

A. Het bovenſte Wiel heeft 64 kammen, $5\frac{1}{4}$ duim deling.
B. De ſchieflop daar toe heeft 27 ſtaven. C. Het bovenſte heiswiel heeft 24 kammen.
D. Het andere Wiel daar toe heeft 44 kammen, de deling $4\frac{1}{4}$ duim.
E. Het onderſte ſparwiel heeft 64 kammen, de deling, $4\frac{1}{2}$ duim.
F. De ſchieflop tot de ſteenen heeft 17 ſtaven. G. De Roede lang 86 voet.

Folio

Beſchrijving van de Gronden en Opſtallen der volgende Moolens.

Folio 23.

Beſchrijving over de Grond van de Achtkante Kooren-molen, ſtaande tot Stokholm.

G. Het ſparwiel heeft 63 kammen, de deling $4\frac{1}{4}$ duim.
H. de twee ſchieſloppen die de ſteenen omdrijven, yder 16 ſtaven.
M. de kap van boven te zien met zijn toelage.
K. Het ringwiel dat de kap omkruit, heeft 116 kammen, 7 duim deling.
L. de ſchieſlop daar toe heeft 7 ſtaven.
A. Het bovenſte kamwiel heeft 64 kammen, $5\frac{1}{2}$ duim deling.
B. de ſchieſlop daar toe 27 ſtaven.
N. de Rolring in de toelaag te zien.
O. de halve vloer in de Toelaag te zien, met de Blokkielen en de halve kuip.

Folio 24.

Beſchrijving over de Opſtal van de Achtkante Koren-molen.

A. Het bovenſte kamwiel heeft 64 kammen, $5\frac{1}{2}$ duim deling.
B. de ſchieſlop daar toe 27 ſtaven.
C. Het Heiswiel 28 kammen $4\frac{3}{4}$ duim deling.
D. dat ander Heiswiel daar toe heeft 34 kammen.
E. dat ſpelwiel dat de kap omdraait, heeft 40 kammen.
F. de ſchieſlop daar toe die aan het groote Heiswiel is, heeft 13 ſtaven, $4\frac{1}{2}$ duim deling.
G. Het ſparwiel heeft 63 kammen, $4\frac{1}{4}$ duim deling.
H. de ſchieſlop die de ſteenen omdrijft, heeft 16 ſtaven.
I. de Roede is lang 83 voet.

Folio 25

Beſchrijving tot de dubbelde Koren-molen, daar 't water door pompſtokken loopt, met zyn Grond, ſtaande tot Stokholm

A. Het kamwiel heeft 90 kammen $5\frac{1}{4}$ duim deling.
B. De ſchieſlop daar toe heeft 27 ſtaven.
C. Het ſparwiel heeft 60 kammen, $4\frac{1}{4}$ duim deling.
D De ſchieſlop daar toe, die de ſteen omdrijft, heeft 11 ſtaven.
F. Het Waterwiel heeft 88 ſchoppen; de hoogte is 28 voet van 't Waterwiel.

Beſchrijving over de Pompſtokken ontrent het Waterval, hoe men dezelve boren en verdelen moet. Het Waterval van deze Molen is 33 voet boven de Horizont. Het Waterwiel is 28 voet hoog, zoo blijft voor het Waterval 5 voet. De Water-leiding is 390 voeten lang; deze 390 voeten verdeelt in vier deelen.
Voor het eerſte deel by het Waterval, neemt 155 voeten; de wijdte van 't gat is $10\frac{1}{2}$ duim geboort.
Voor het tweede deel 104 voeten, de wydte van 't gat boort $9\frac{1}{2}$ duim.
Voor het derde deel 80 voeten, de wijdte van 't gat boord $8\frac{1}{2}$ duim.
Voor het vierde deel 50 voeten, de wijdte van 't gat boort $7\frac{1}{2}$ duim by het Waterwiel.

Folio 26.

Beſchrijving over de enkelde Koren-molen, die door 't water omdraait, met zijn Grond, ſtaande tot Stokholm.

A. Het kamwiel, heeft 108 kammen. *B.* De ſchieſlop heeft 9 ſtaven $4\frac{1}{4}$ duim deling.
C. Het Waterwiel heeft 84 ſchoppen, de hoogte 22 voet van 't wiel.
D. Het water dat van boven deze Molen omdraait.

Folio 27.

Een Stander-Molen, ſtaande tot Stokholm, van achter te zien.

A. Het kamwiel heeft 64 kammen, $5\frac{1}{4}$ duim deling.
B. De ſchieſlop daar toe heeft 11 ſtaven.

Folio 28.

De Stander-Molen van ter zijden te zien.

A. Het kamwiel heeft 64 kammen, de deling 5 en $\frac{1}{4}$ duim.
B. De ſchieſlop daar toe heeft 11 ſtaven.
C. De Roede is lang 72 voet.

Folio 29.

Een voorname Kap tot een Kruis-kerk, of een ander voornaam Gewelf-gebouw.

Folio 30.

Een andere Kap, dienſtig tot een Pakhuis, of ander laſtdragend Huis.

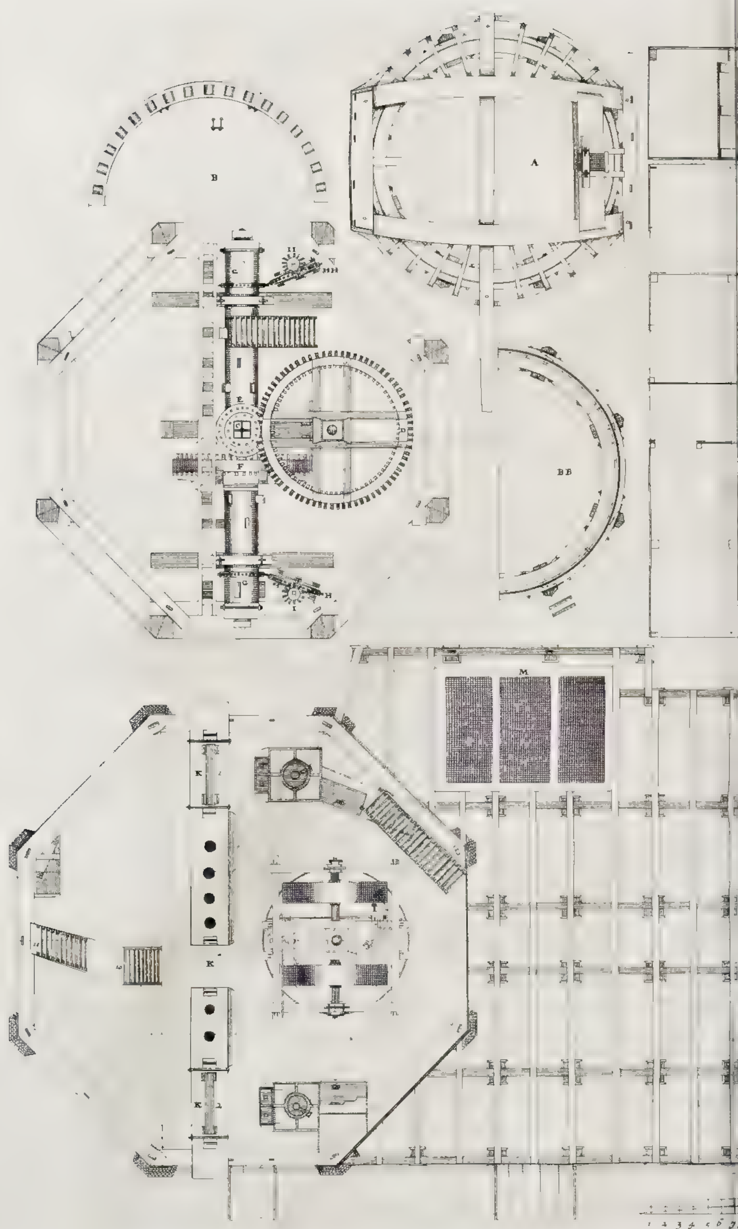
Folio 31.

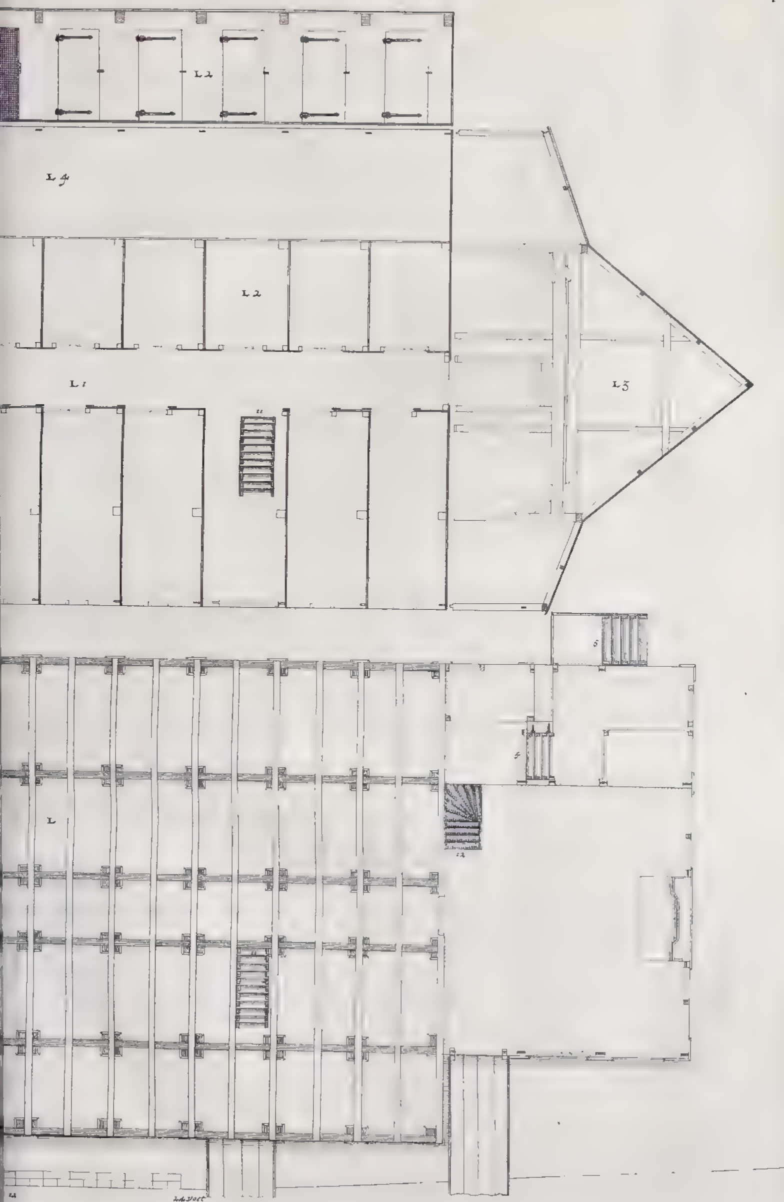
Noch een Kap op een andere manier, welke Kap veel in Duiſland gebruikt werd.

Folio 32.

Een Model van een Draaibank tot het Molewerk.

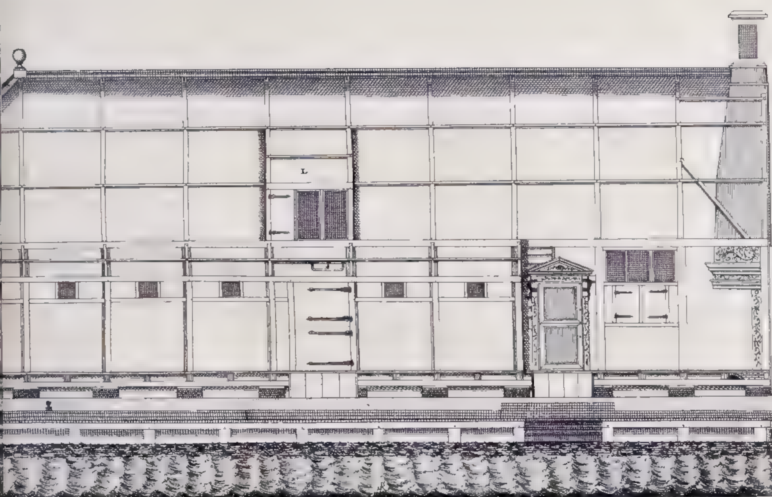
F I N I S.

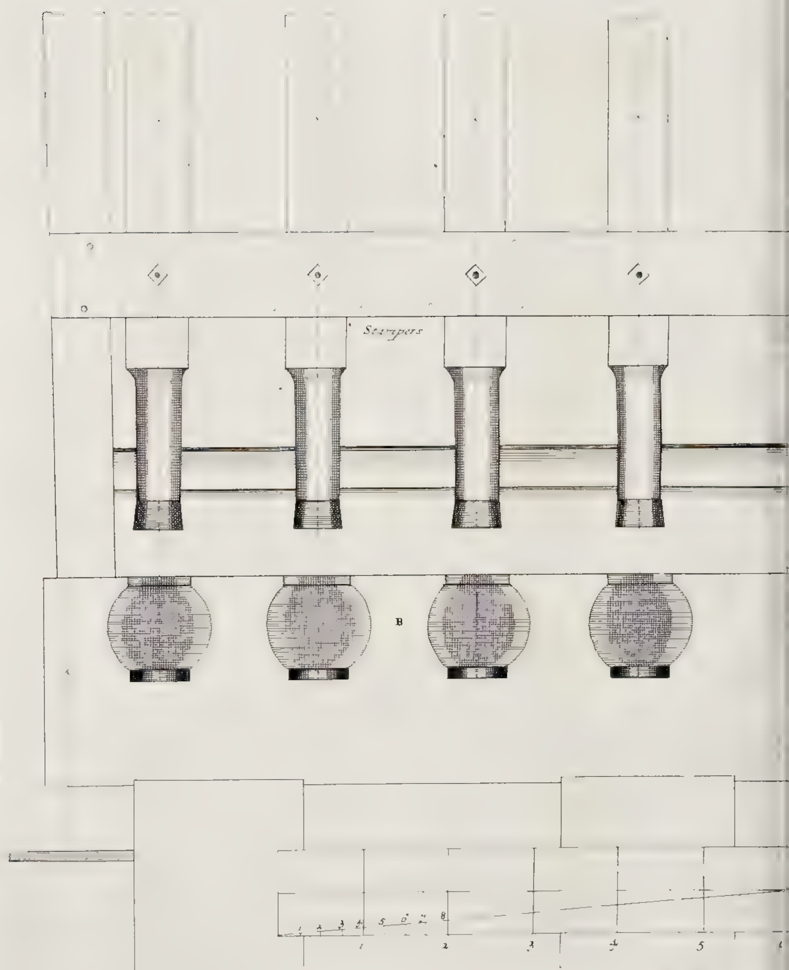

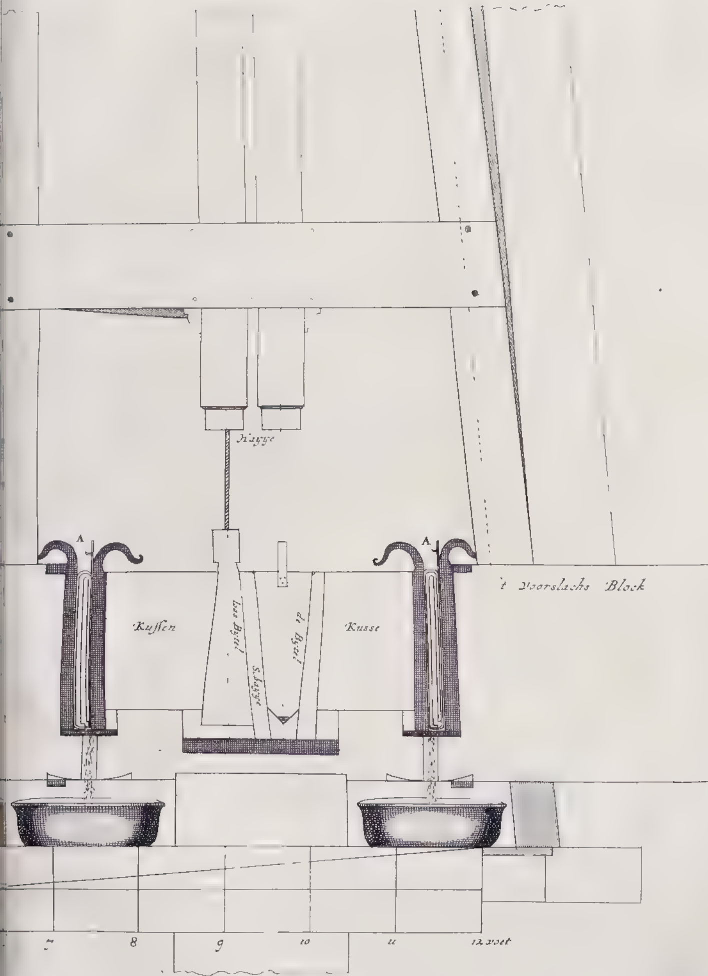

1
L 2
L 4
L 2
L 1
L 3
L

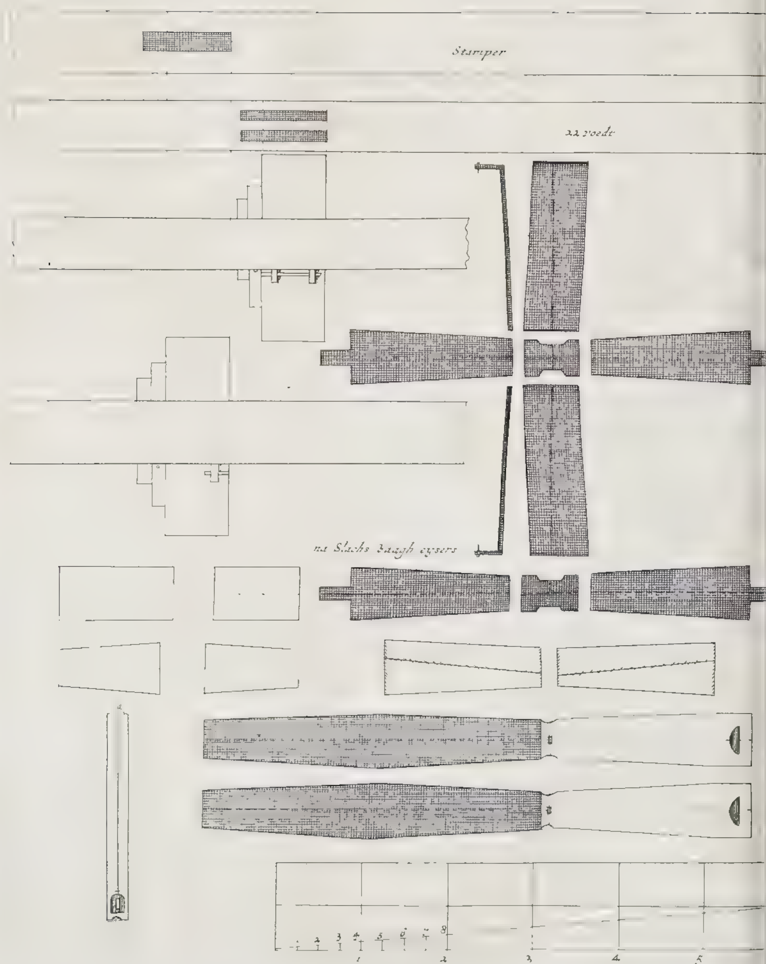
2

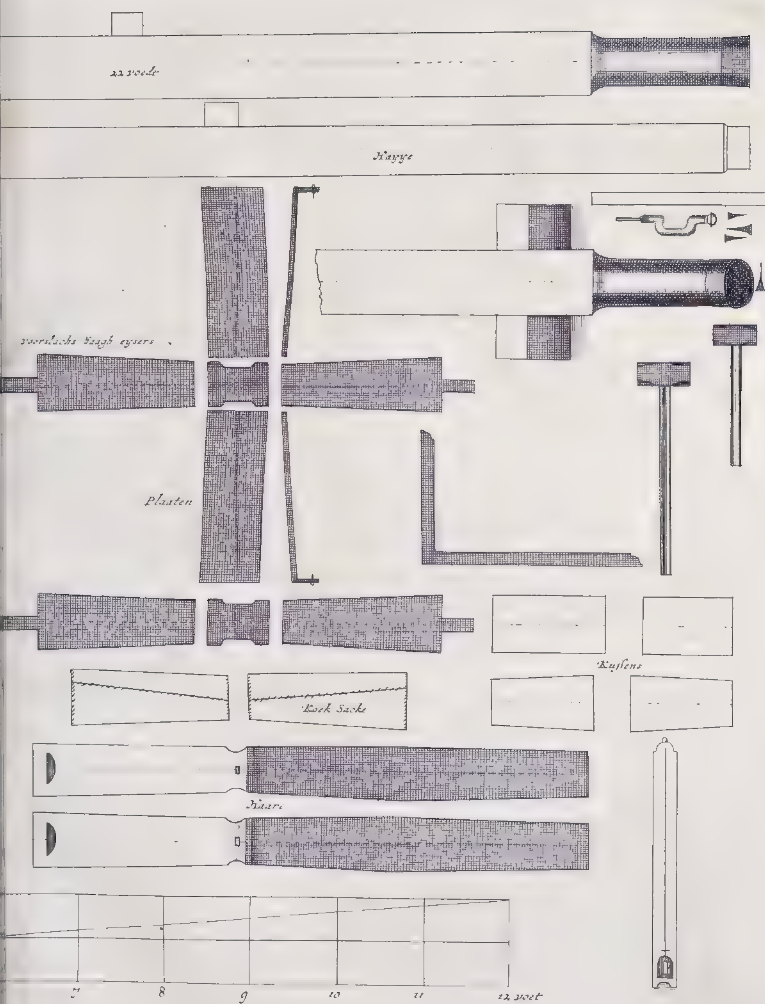

Stampers
B
1
2
3
4
5
6
7
8
1
2
3
4
5

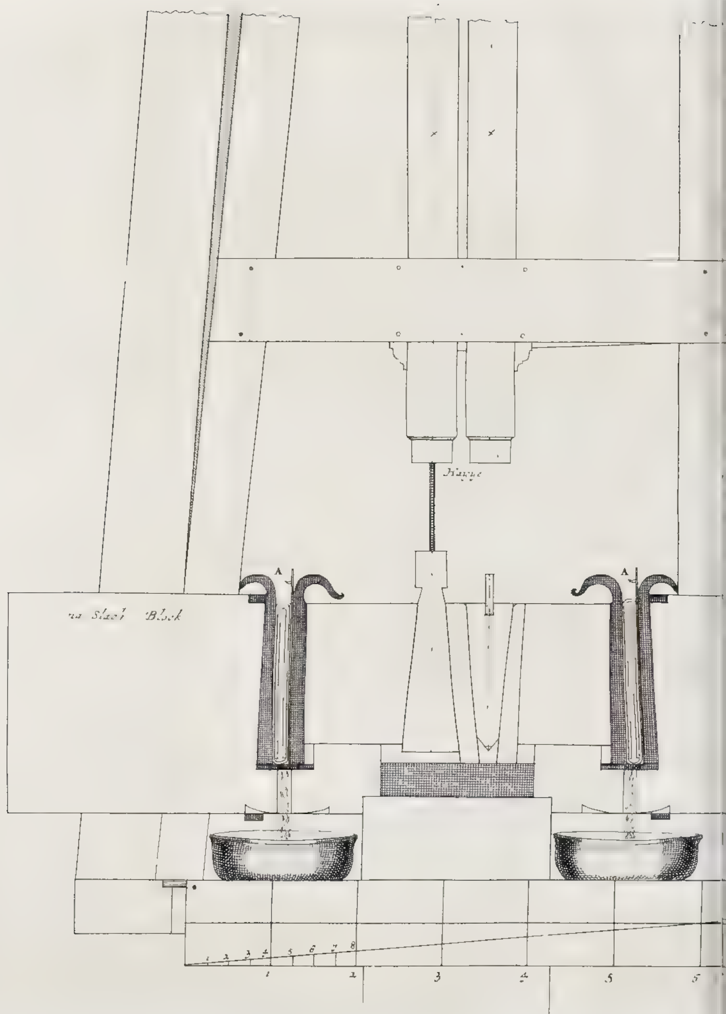

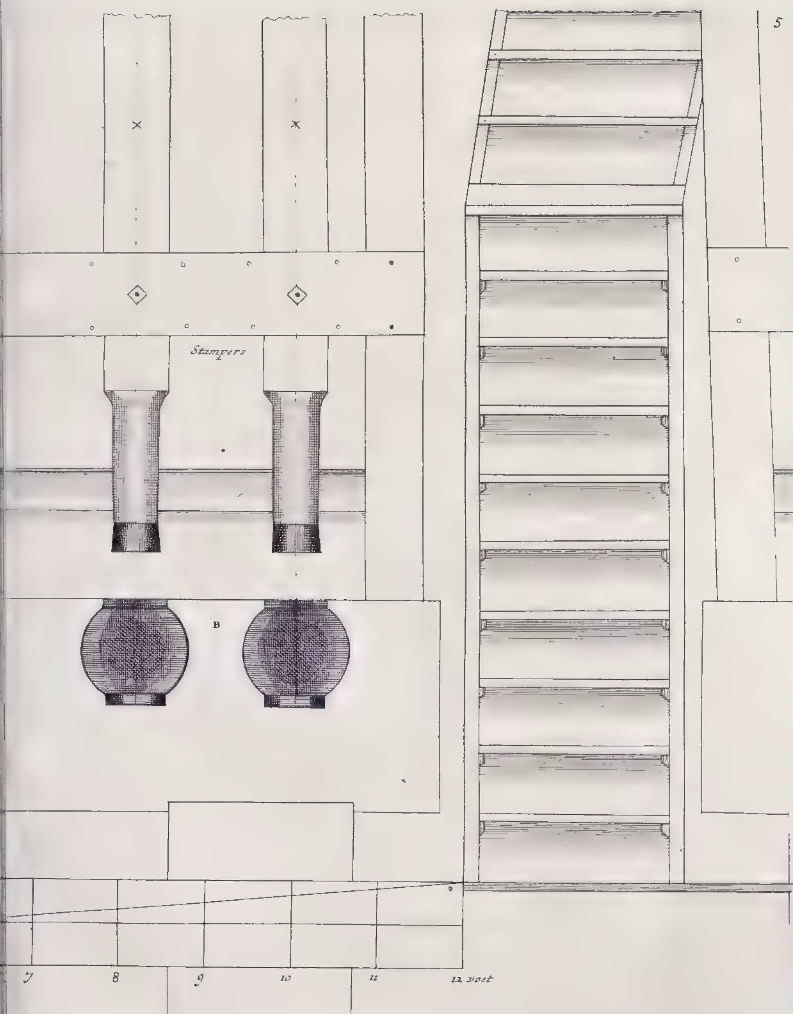
5

Stamper
22 voedt
1 2 3 4 5

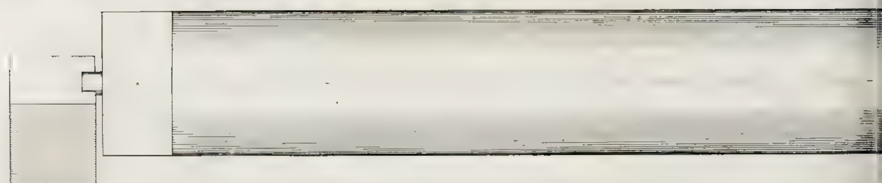

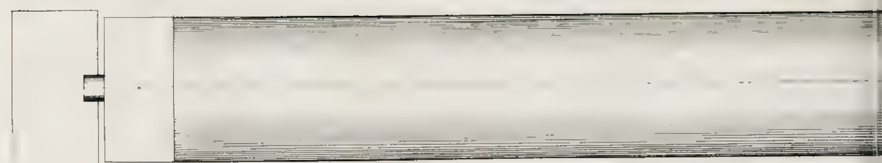
Hayye
voorslachs Saagh eysers
Plaaten
Kussens
Koek Sacke
7
8
9
10
11
12 voet

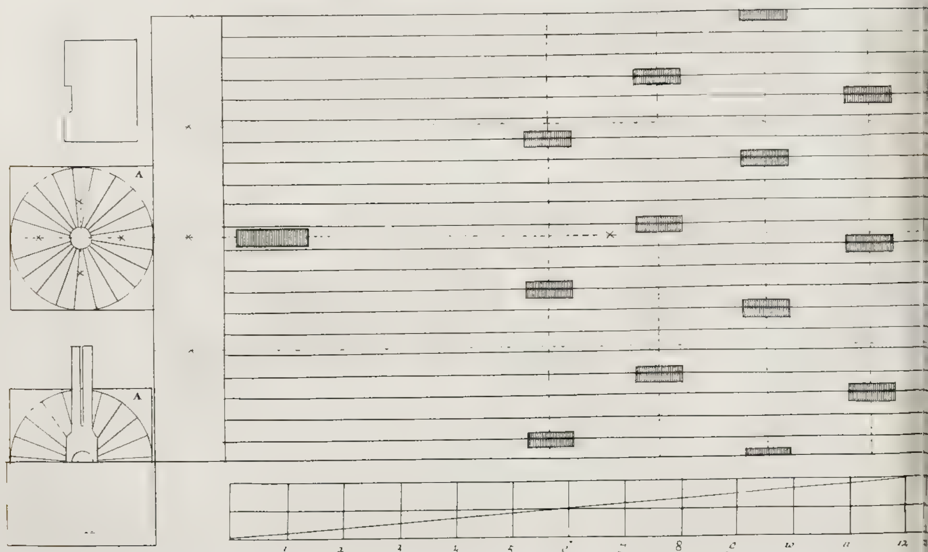

A
A
1 2 3 4 5 6 7 8
1 2 3 4 5 5

5
Stampers
B
7
8
9
10
11
12 voet

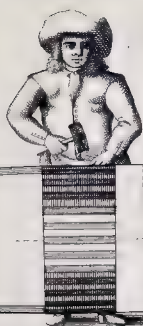

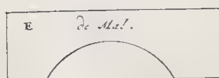

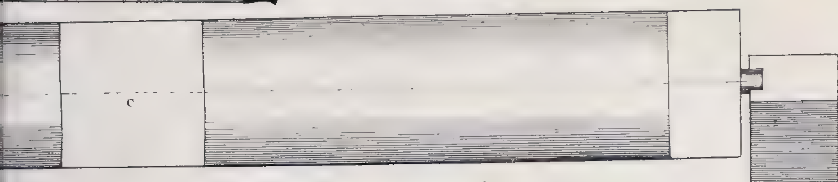

A
A
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

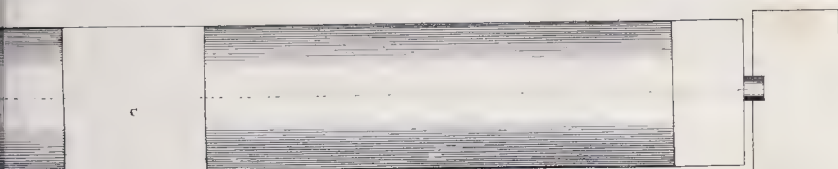
6

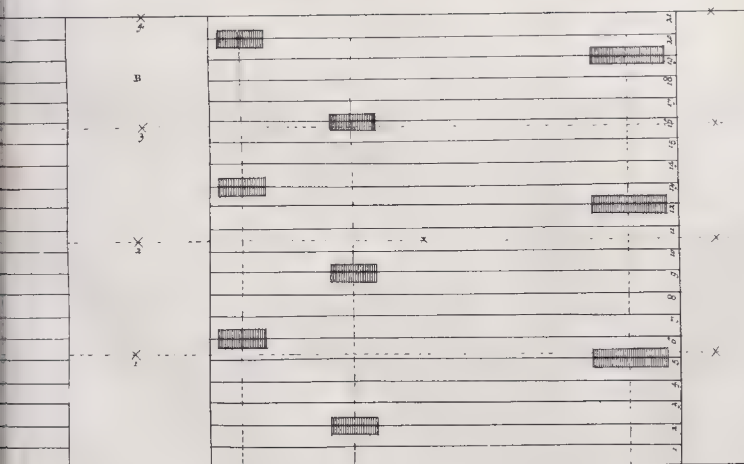

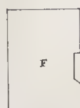

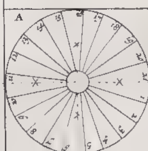

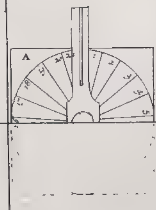

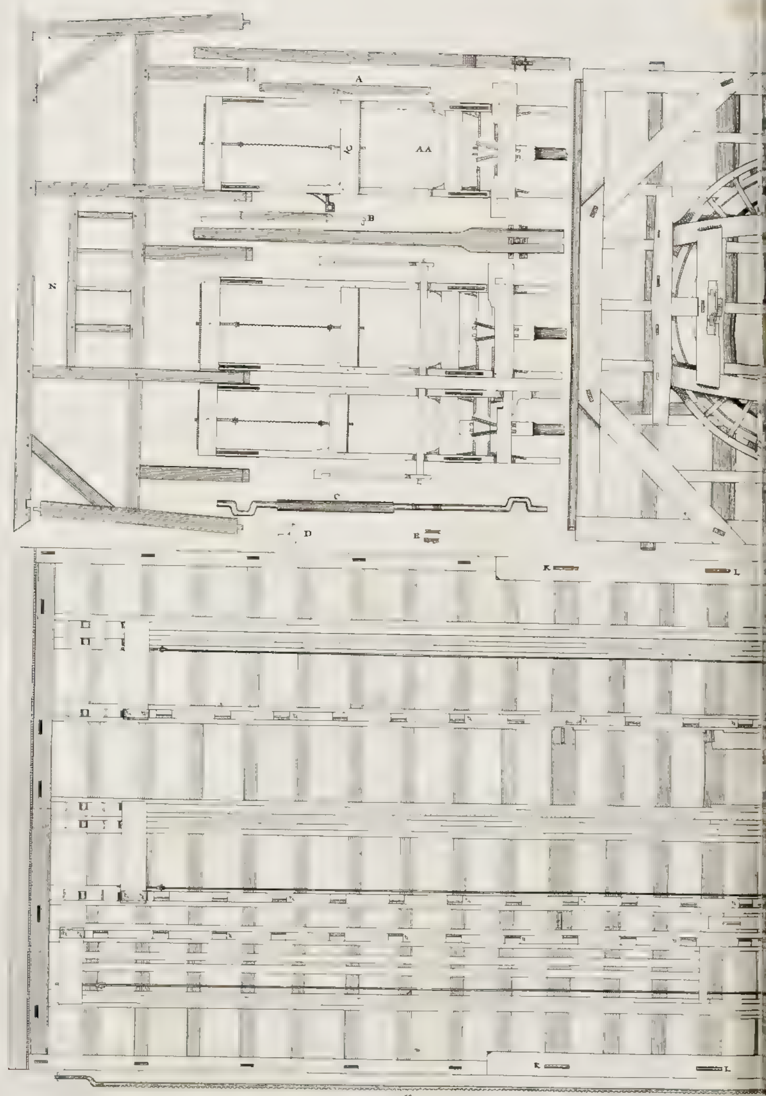

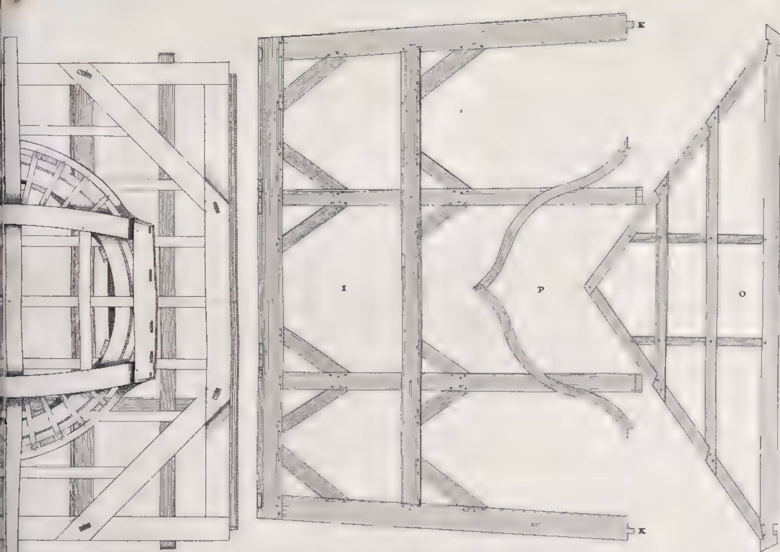

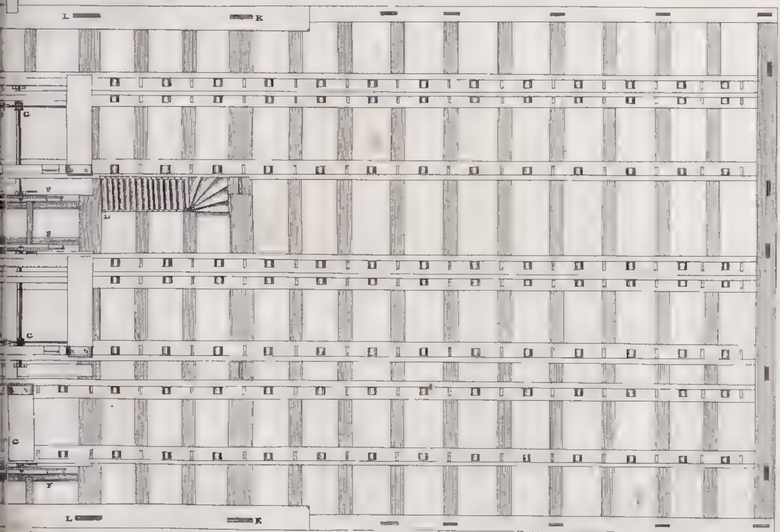

14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 voet

A
AA
B
N
C
D
E
K
L
K
L
H

7

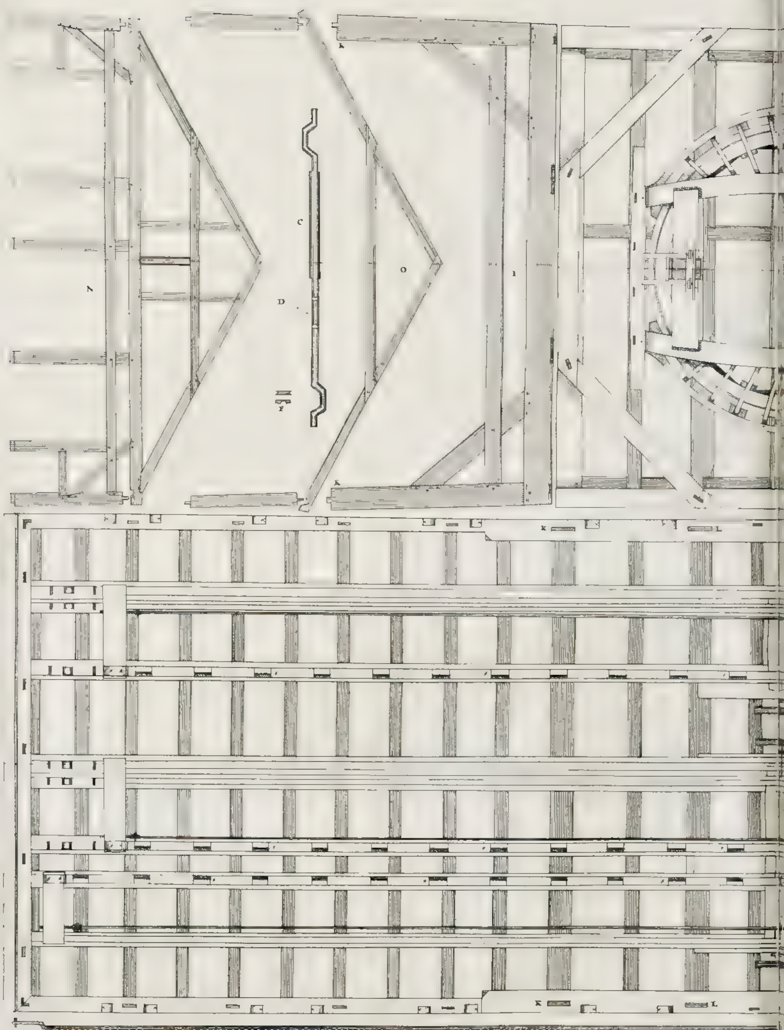

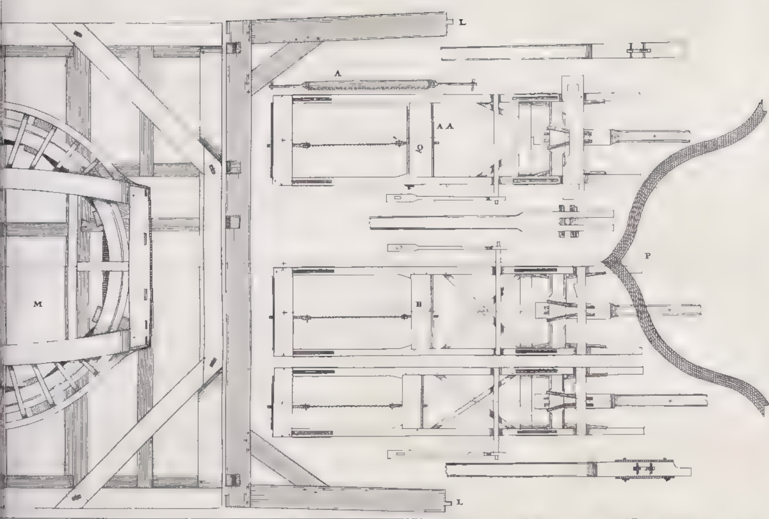

H
E
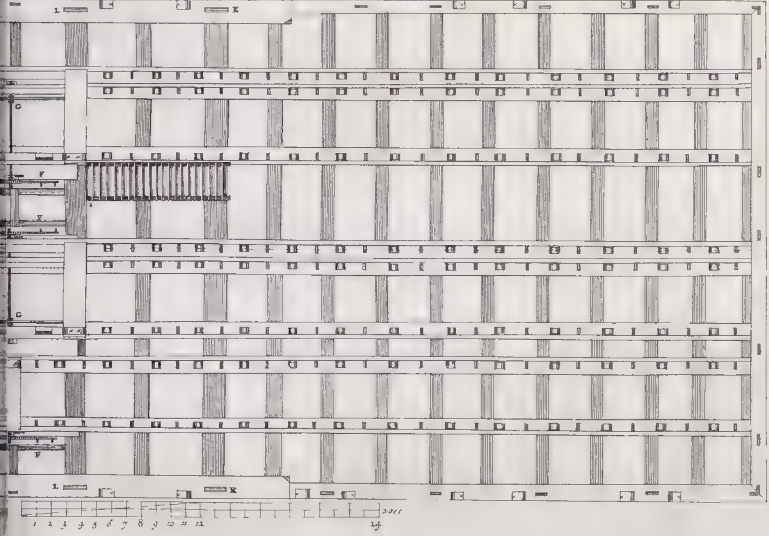
8

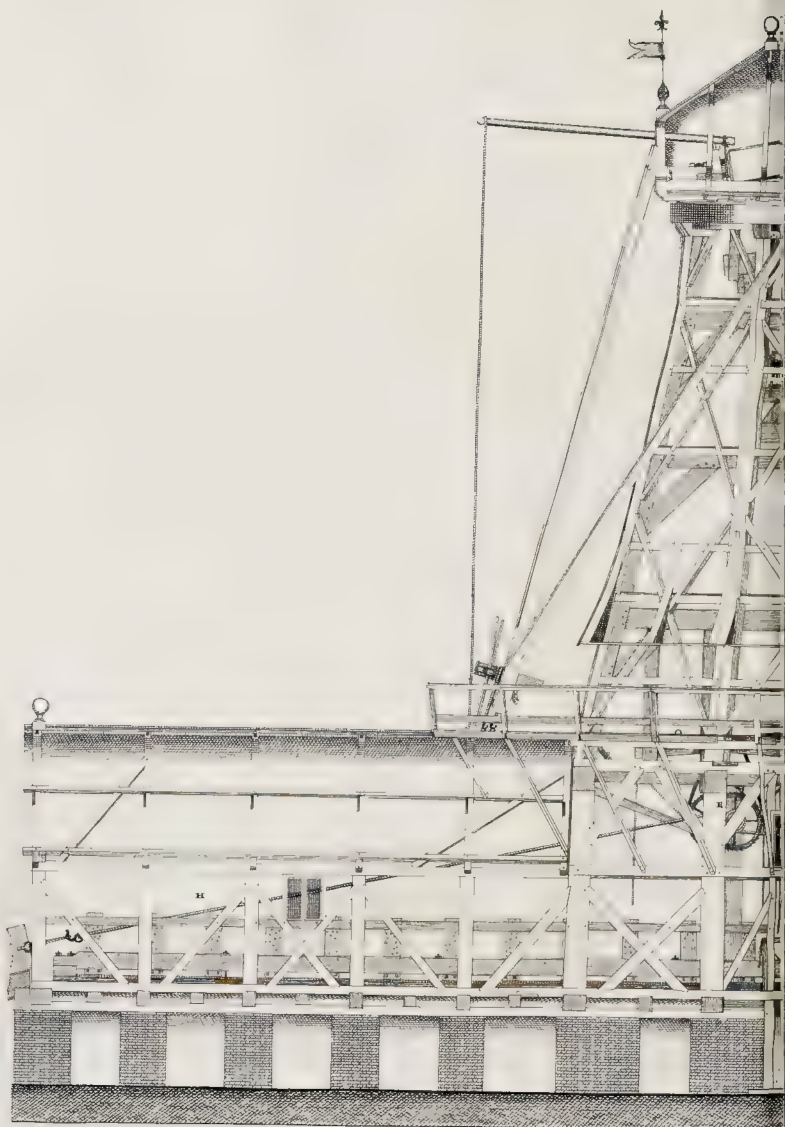

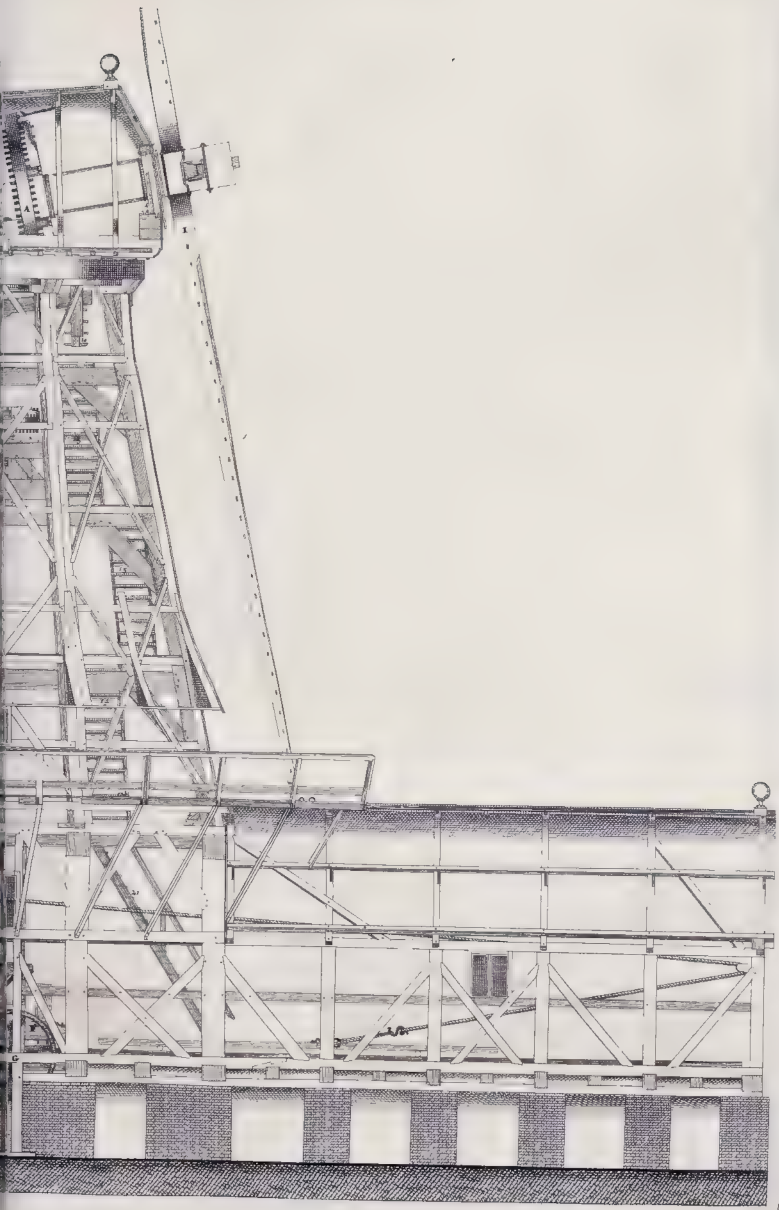

9

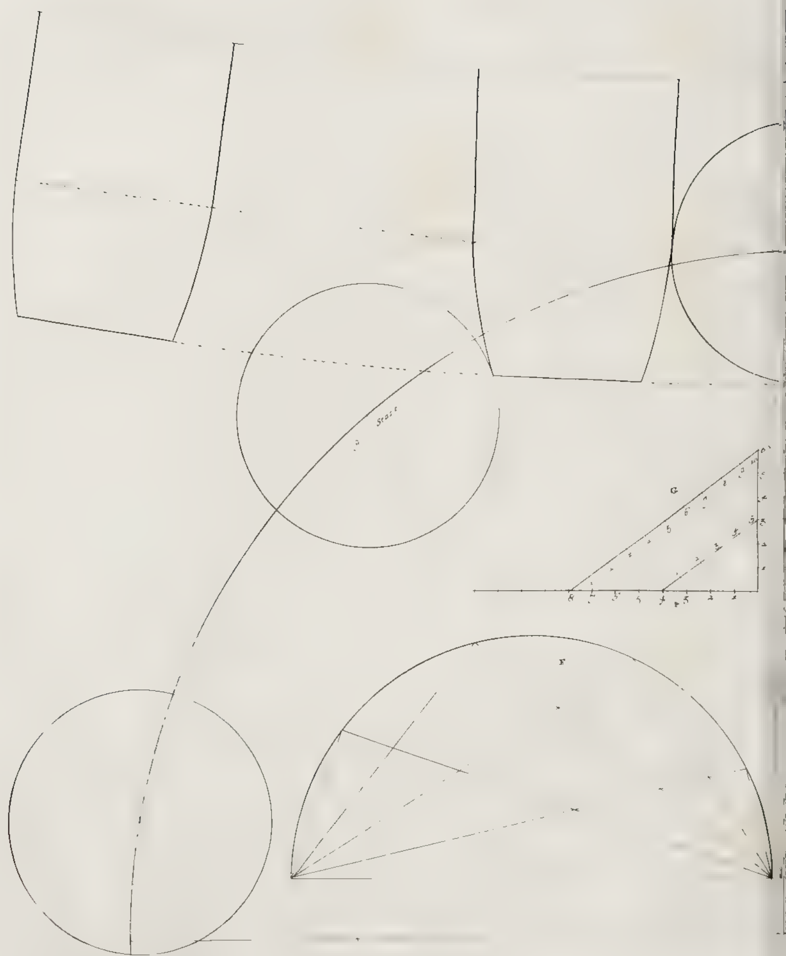

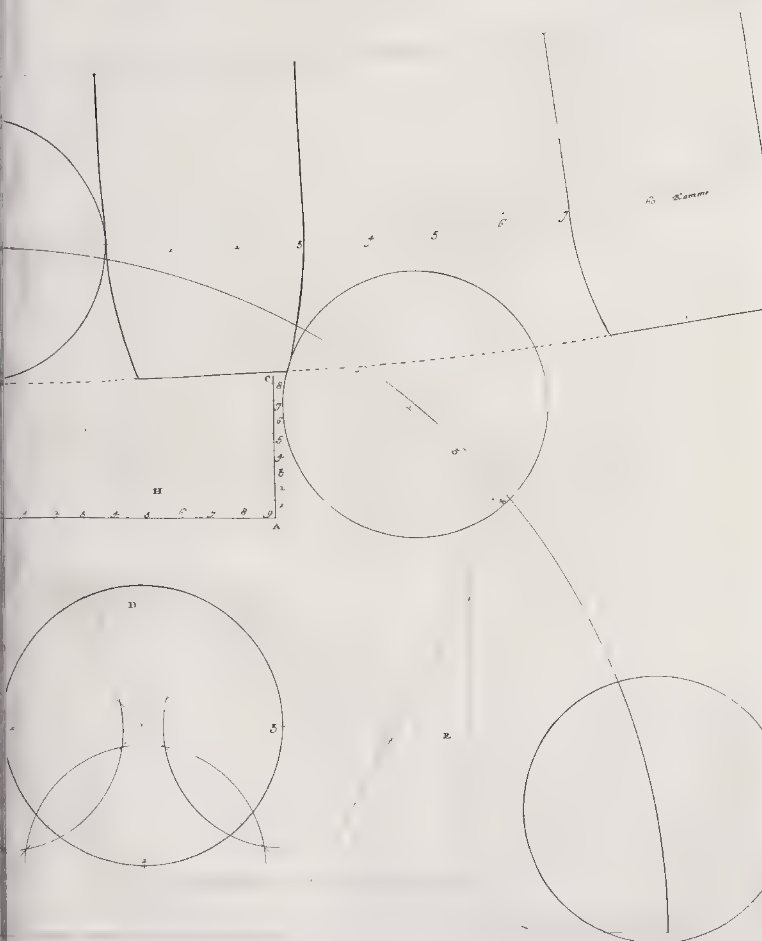

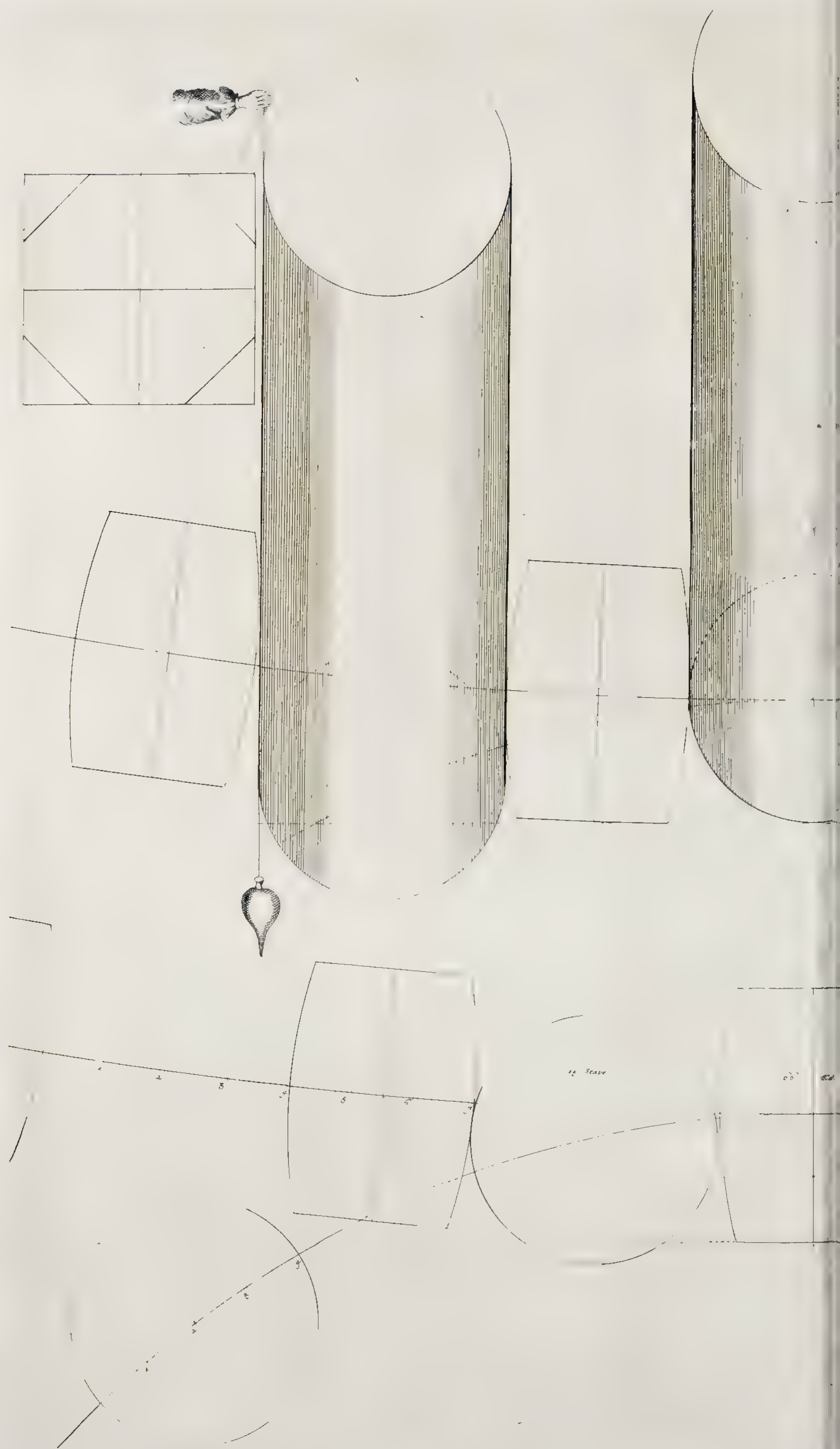

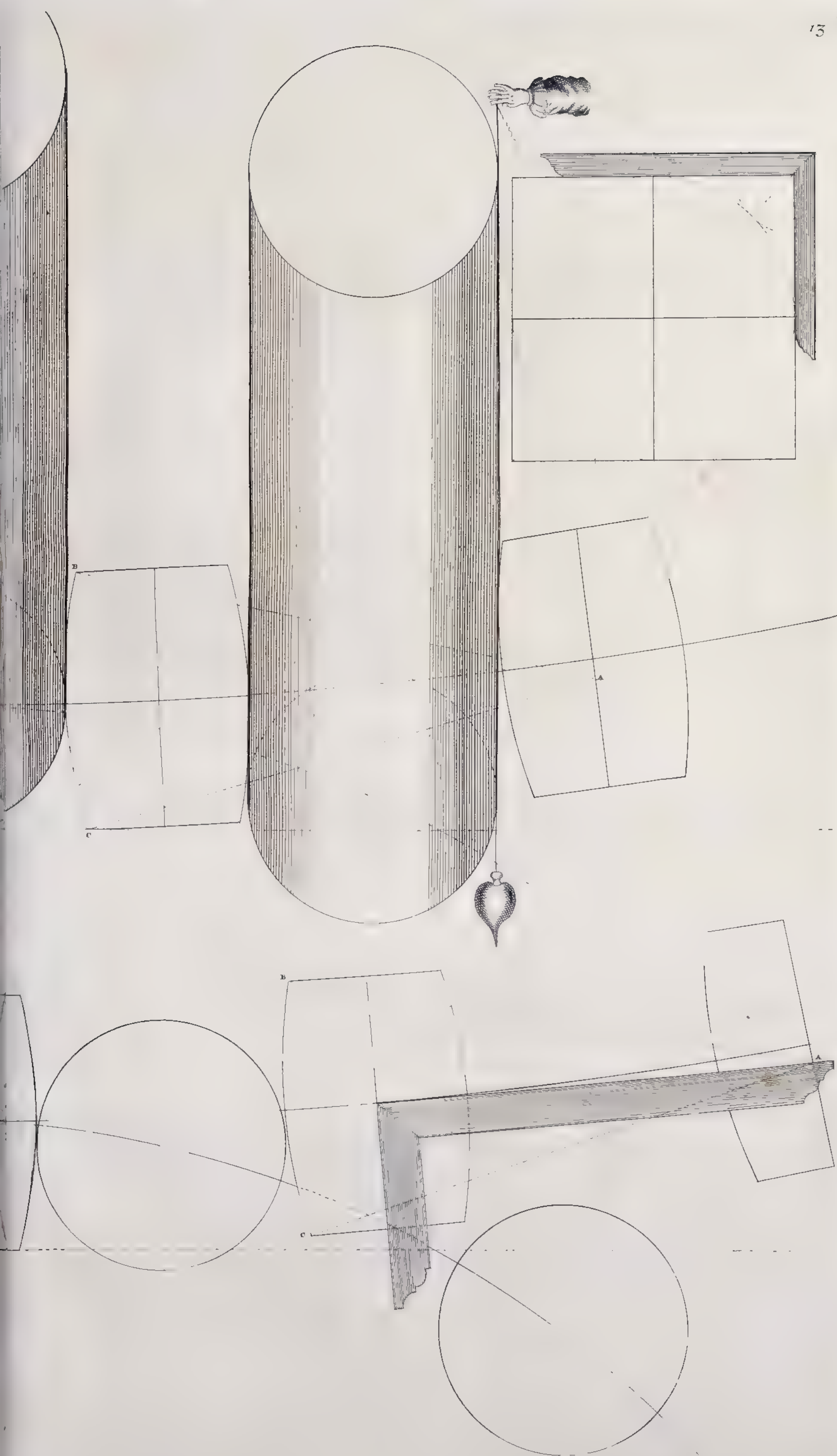

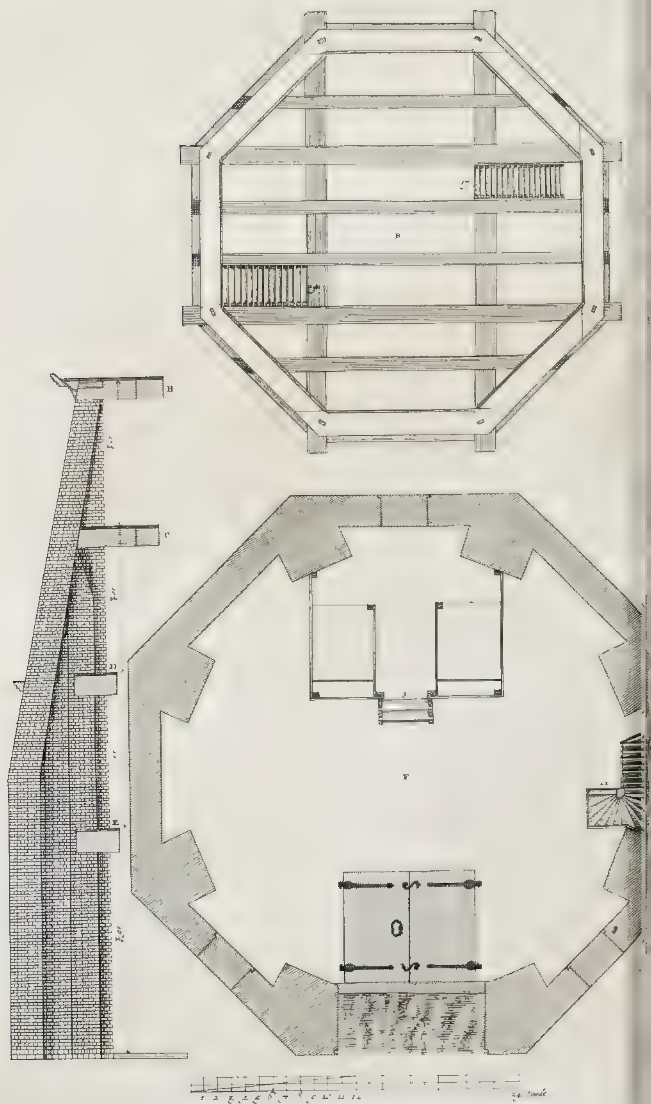

G
F

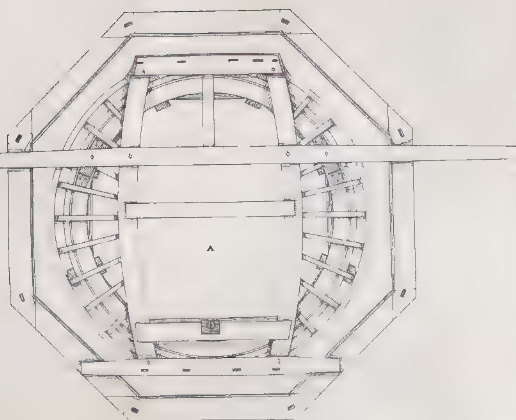

C
H
A
D
E

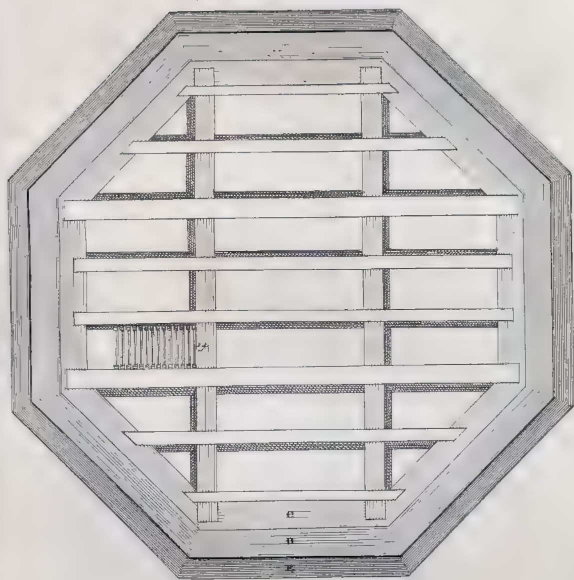

Stave
2
3
5

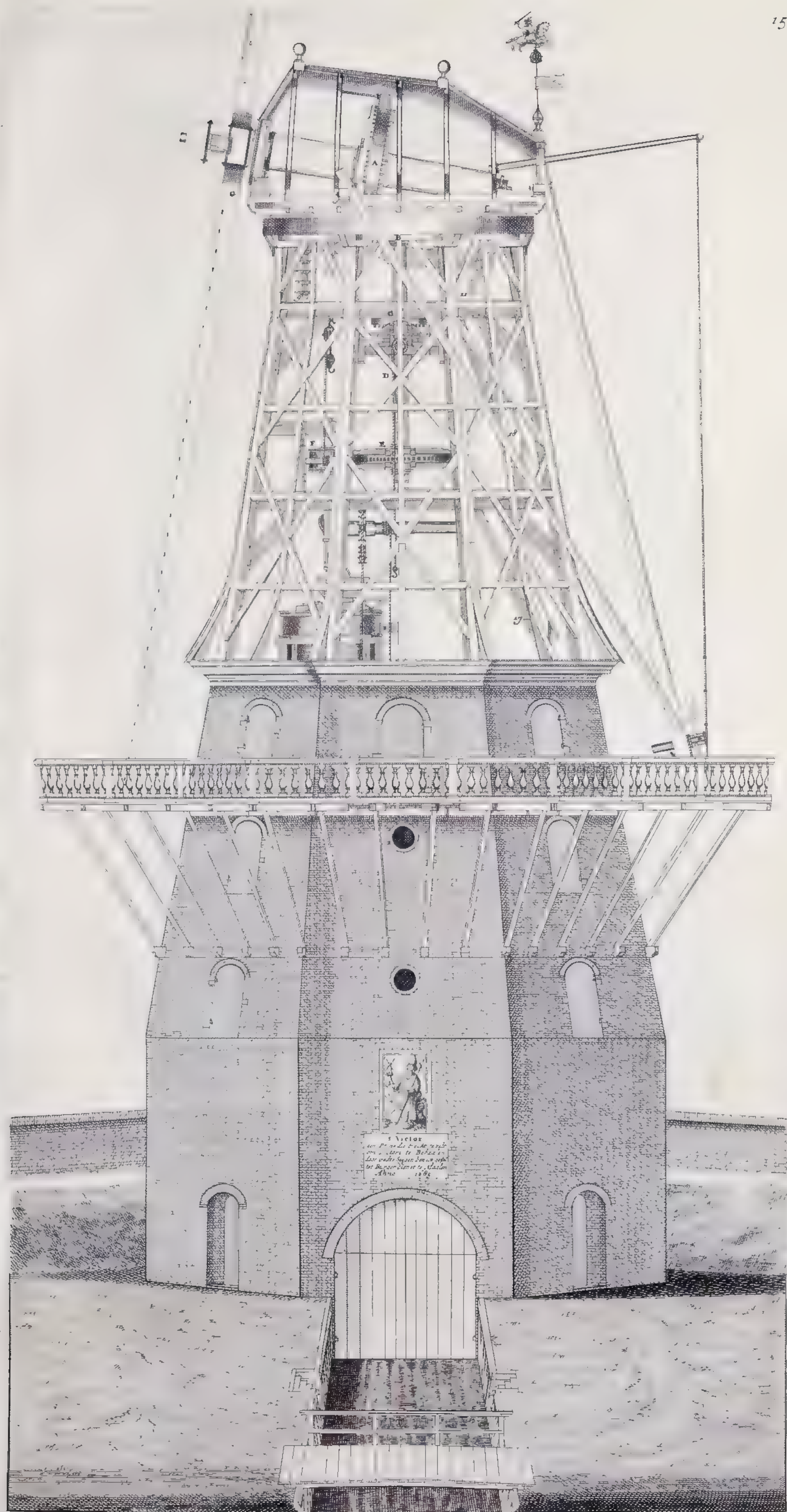

B
A
C
B
C
A

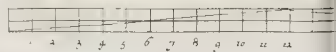
11

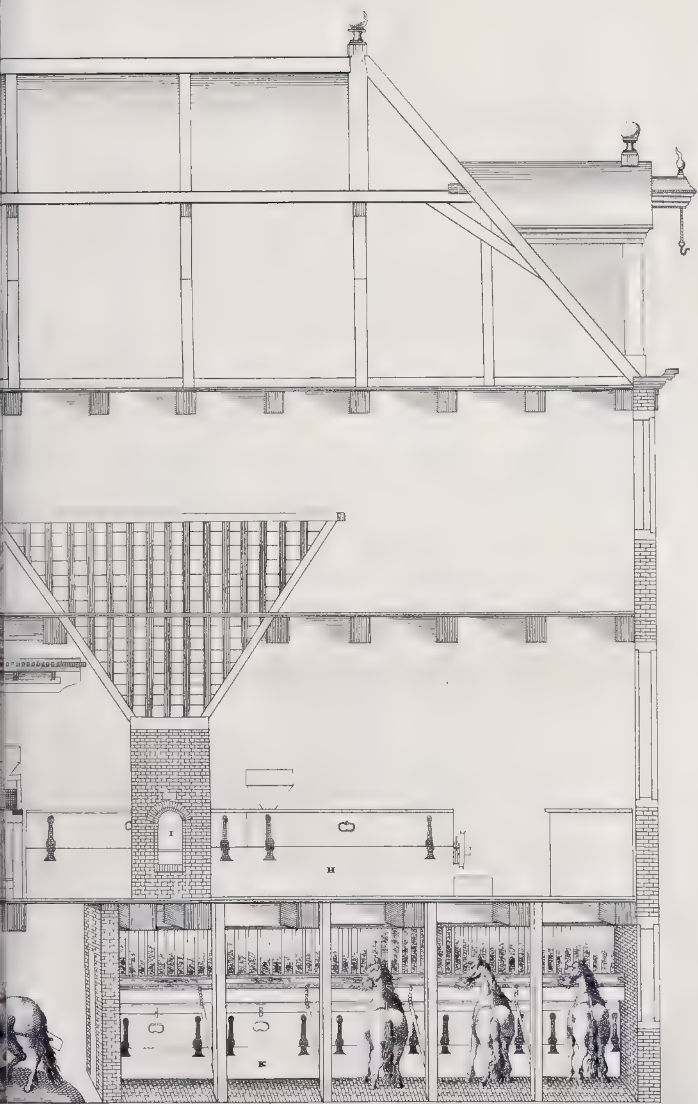

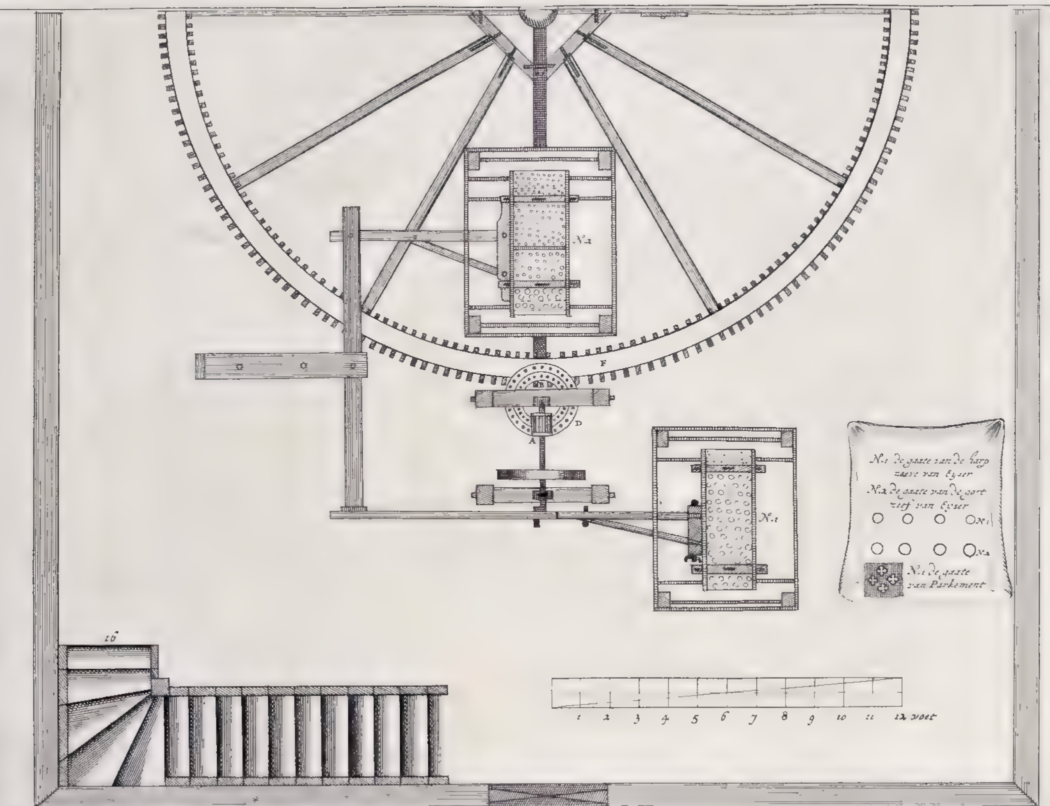

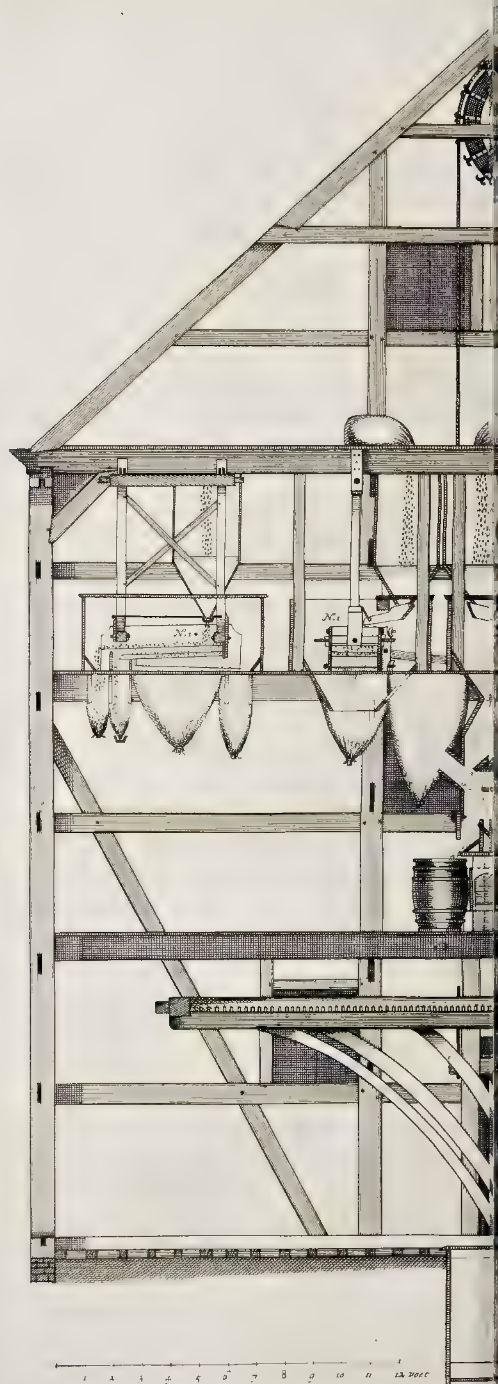

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
24 Voete.

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

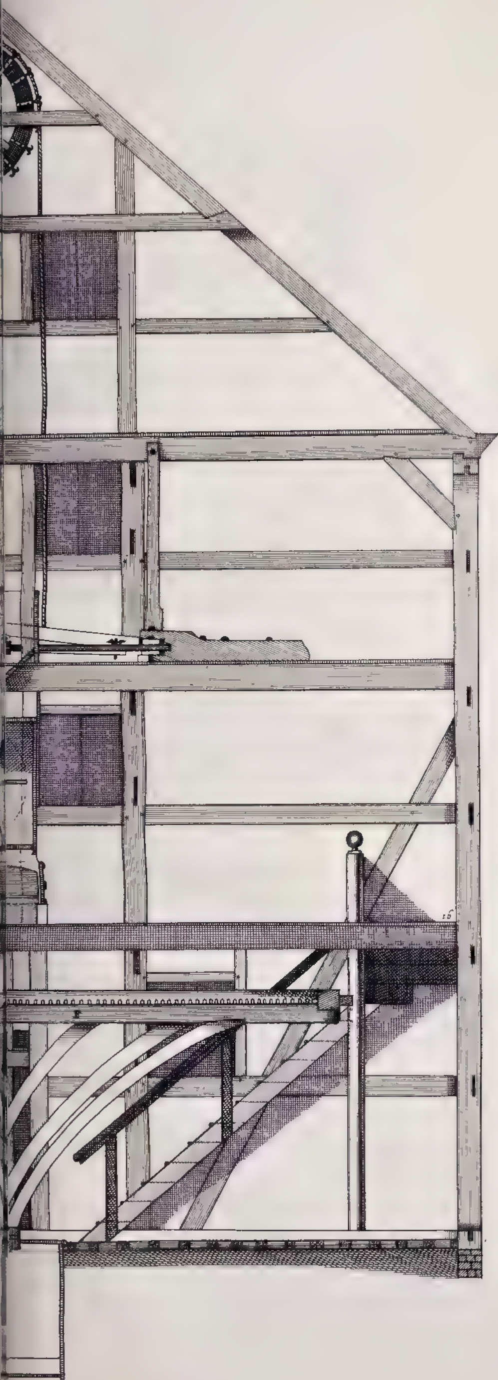

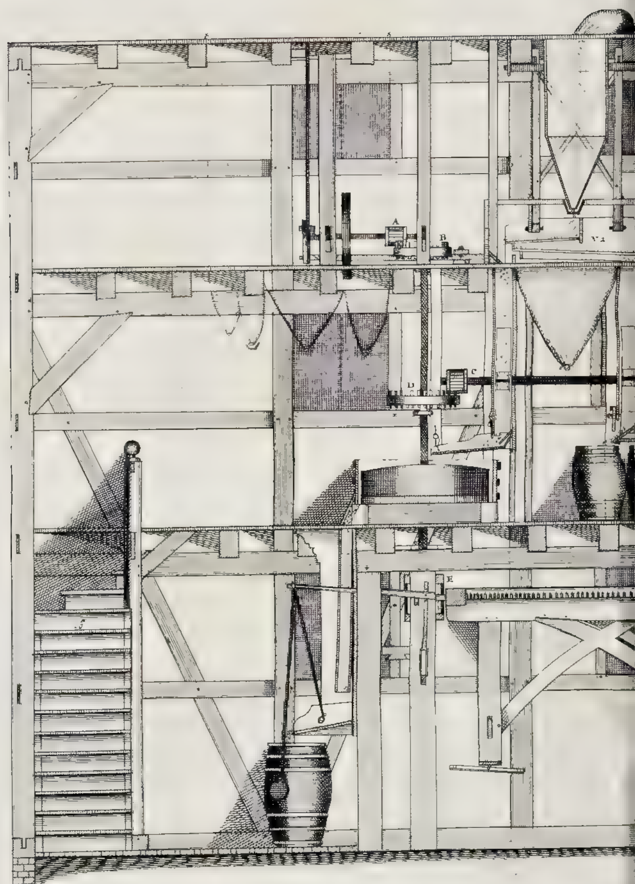
I
H
K
24 voet

18
N.2
F
A
D
N.1
N.1 de gaate van de harp zaeve van Eyser
N.2 de gaate van de gort zeef van Eyser
N.1
N.2
N.1 de gaate van Parkement
16
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 voet

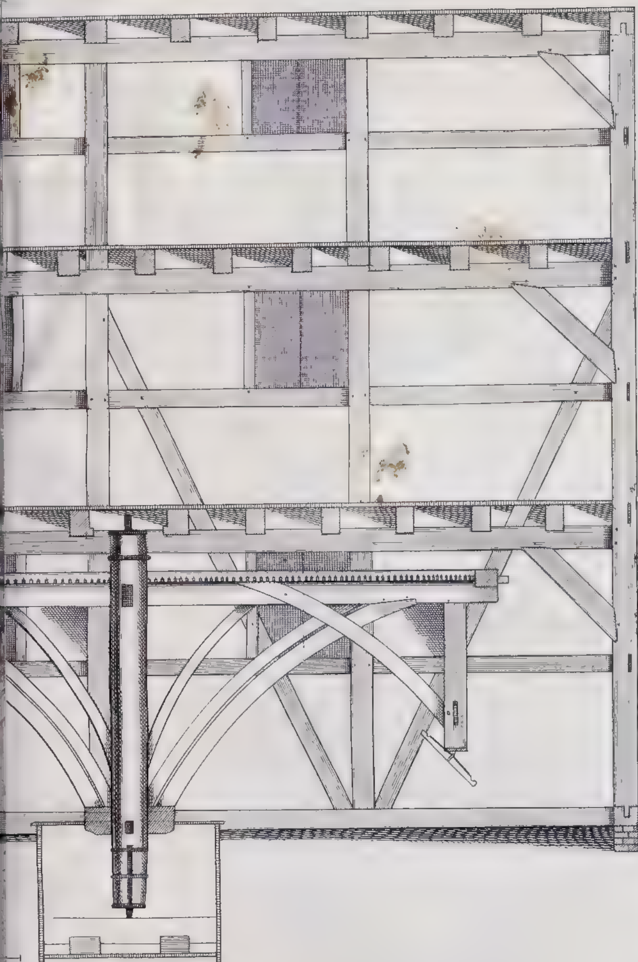

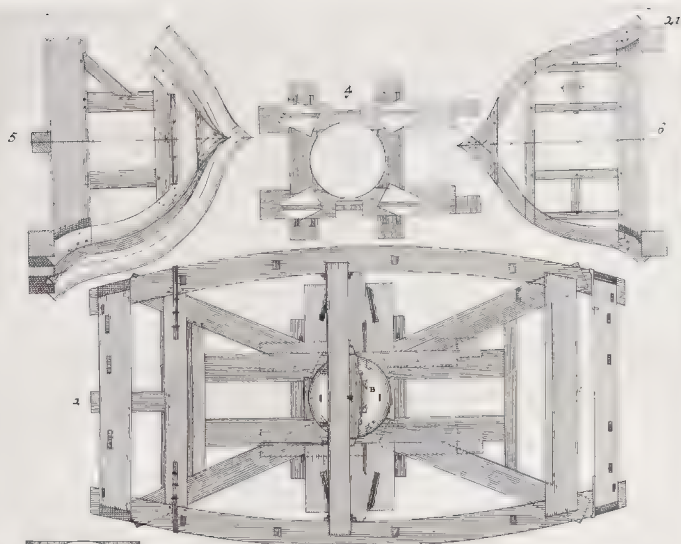
N°.1
N°.1
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 voet

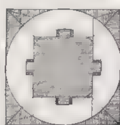

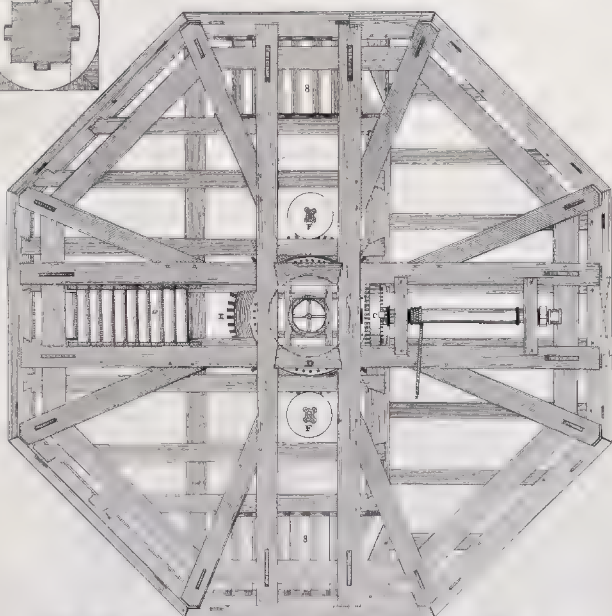
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 voet

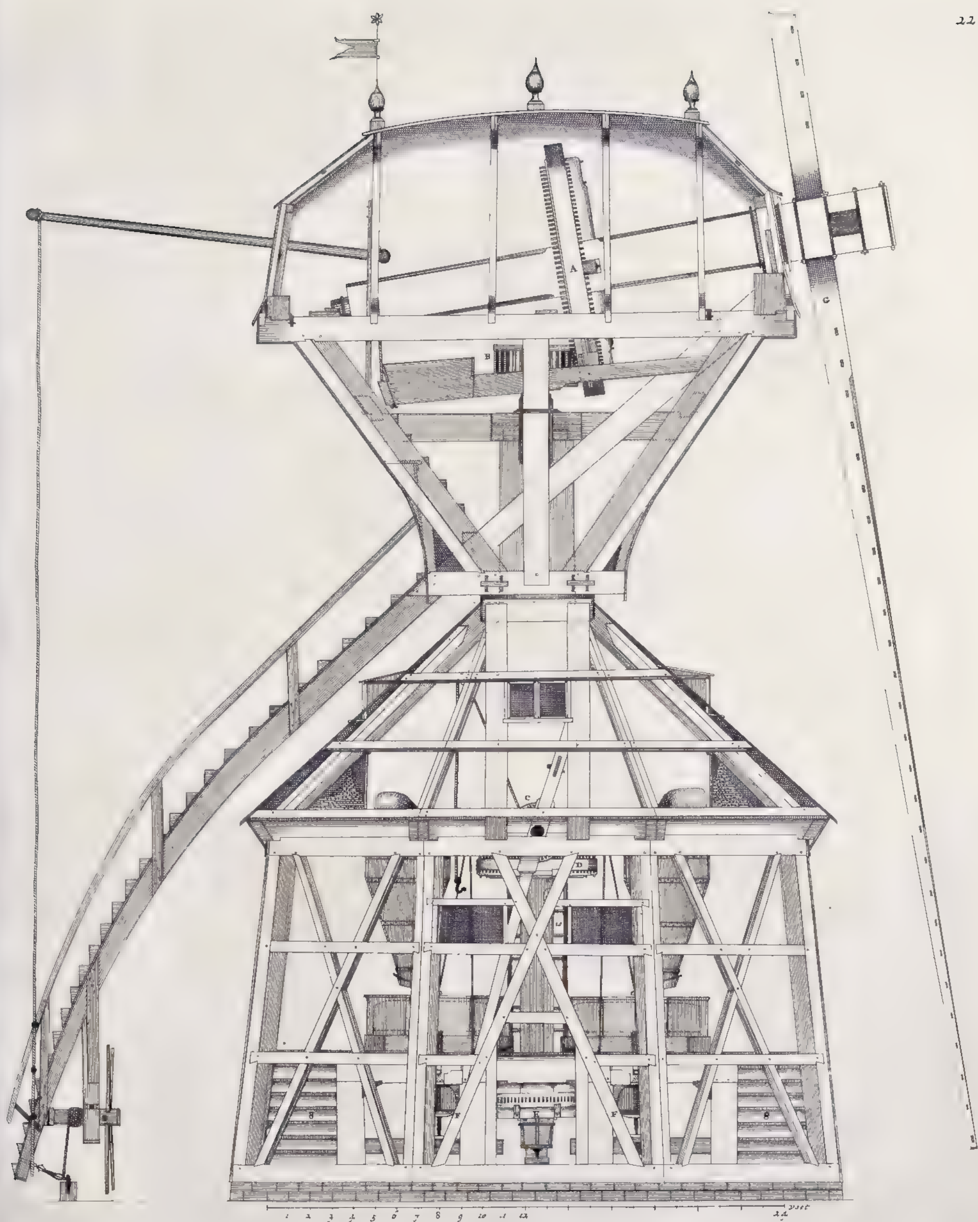

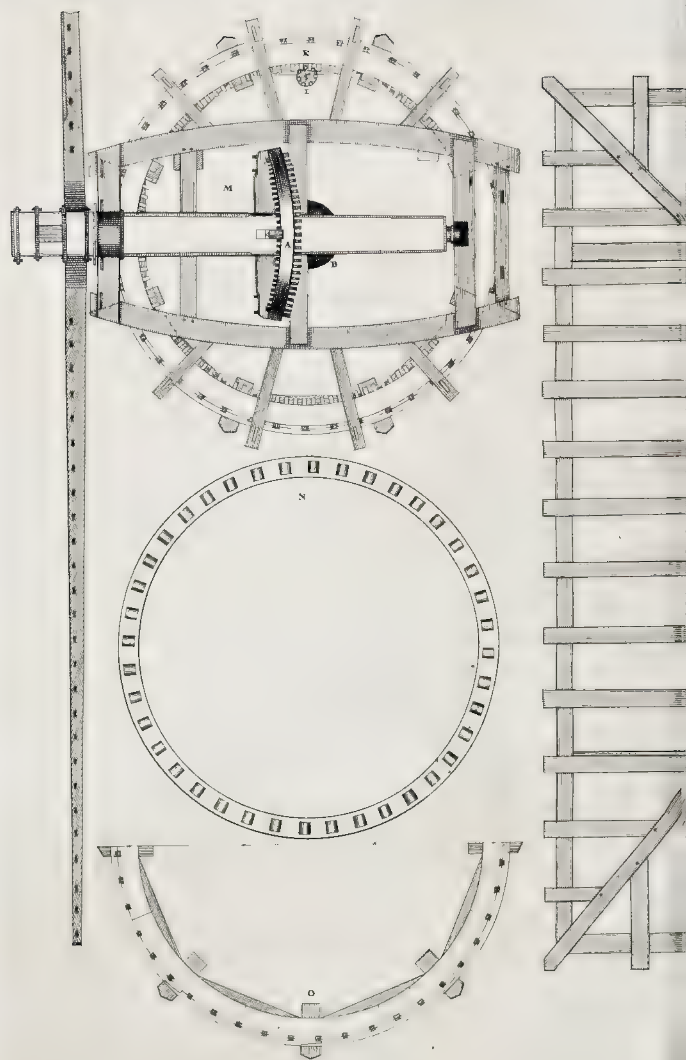
3

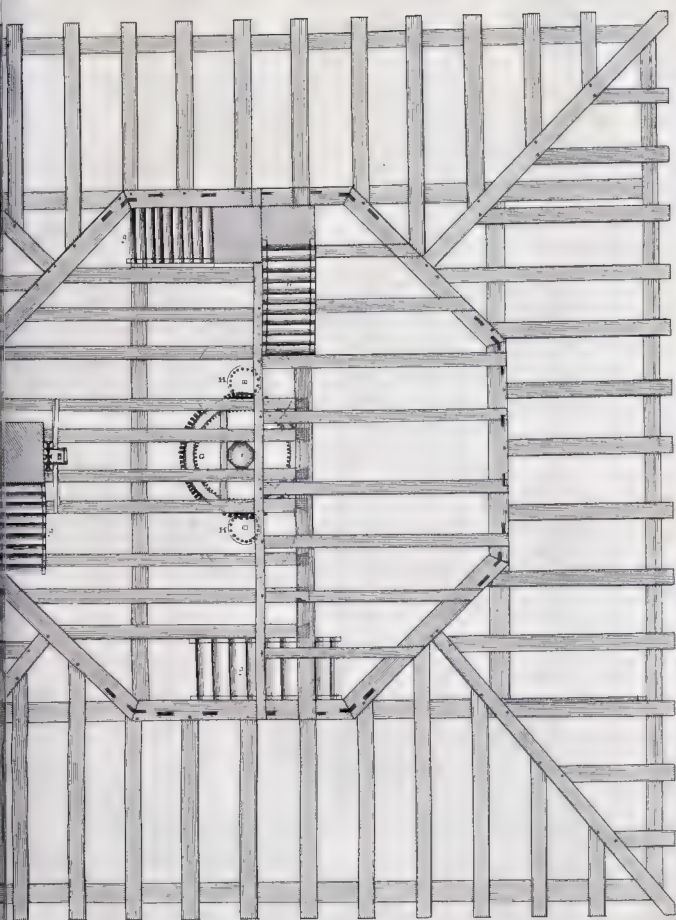

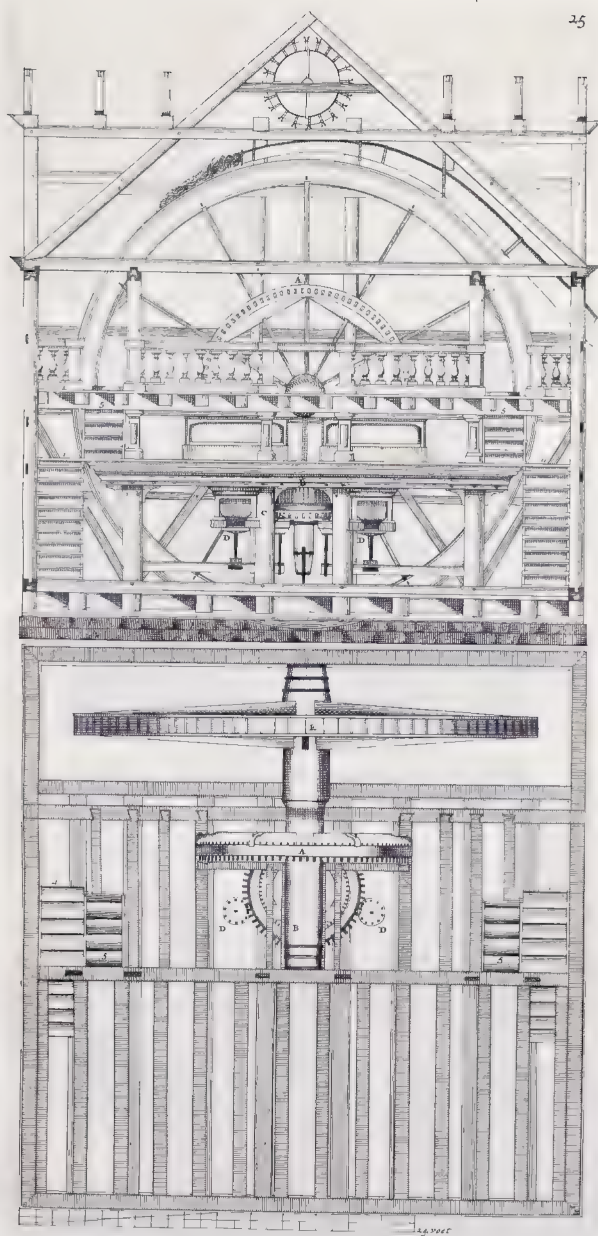

A
B
C
D
G
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
24

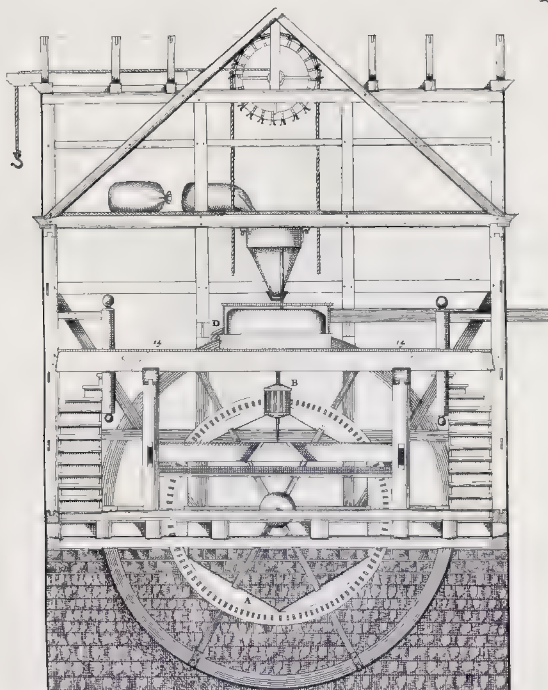

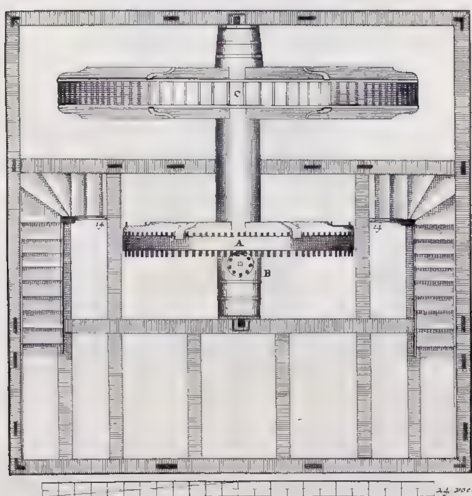

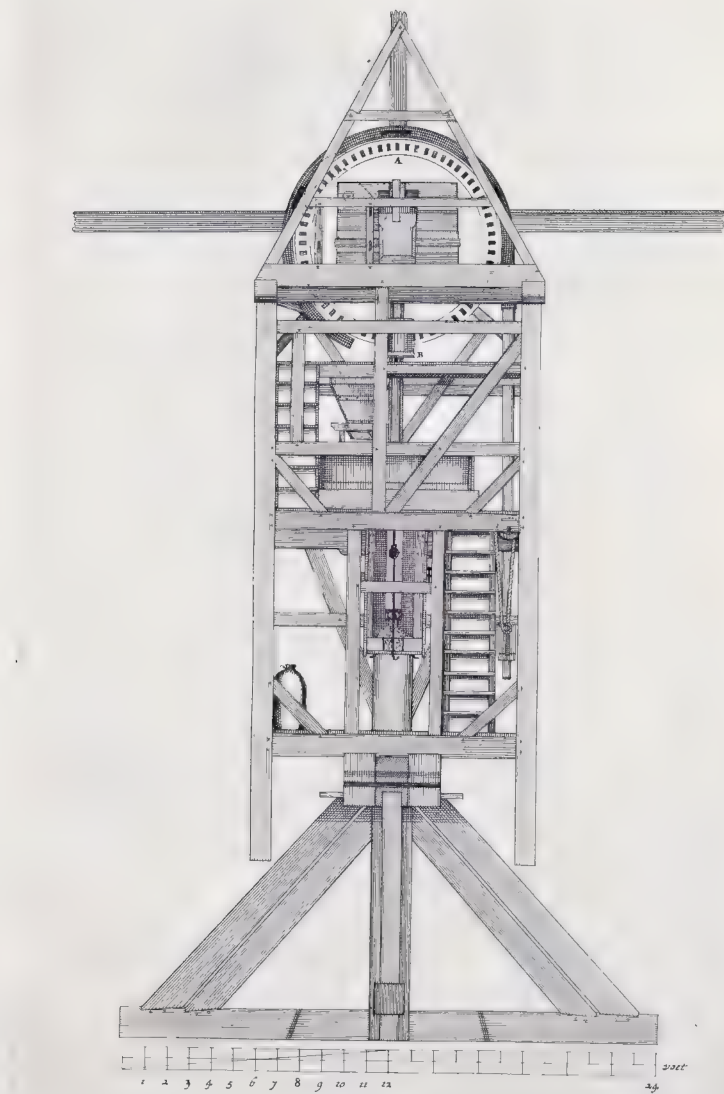

voet
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
24

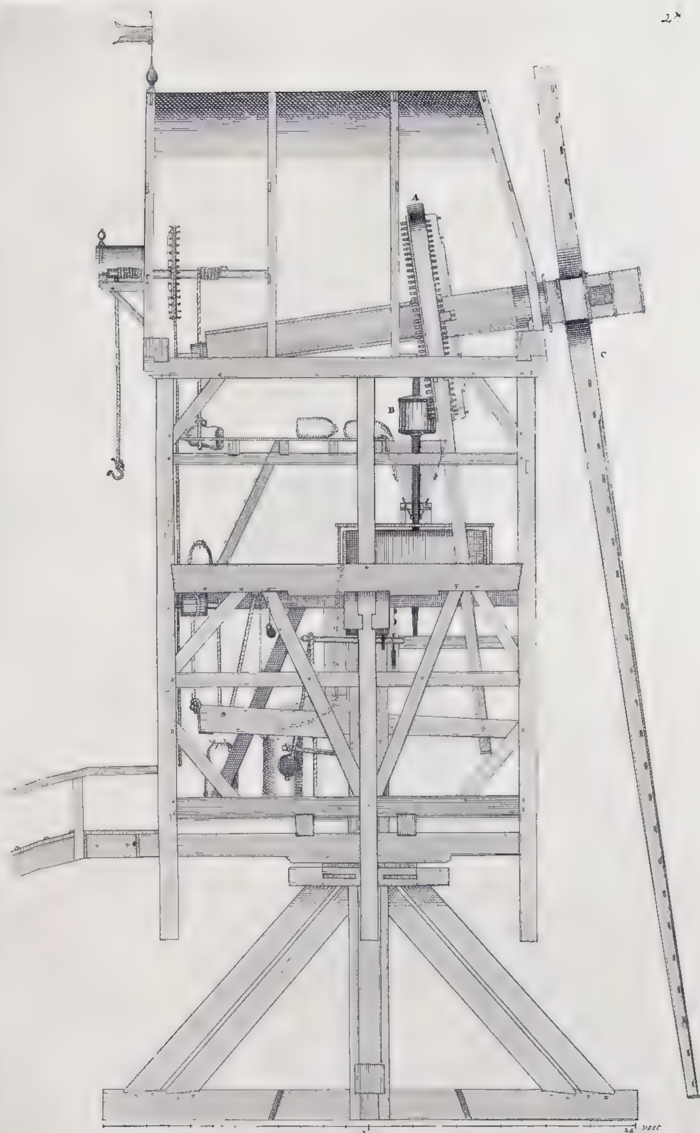

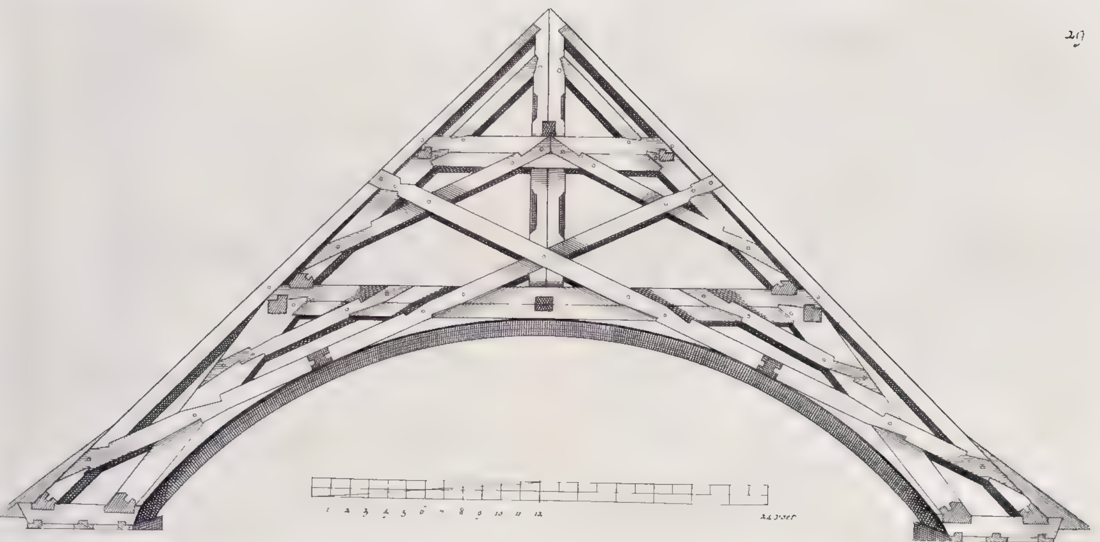

A
B
C
D
D
E
A
B
D
D
5
5
5
5
24 voet

D
14
14
B
A

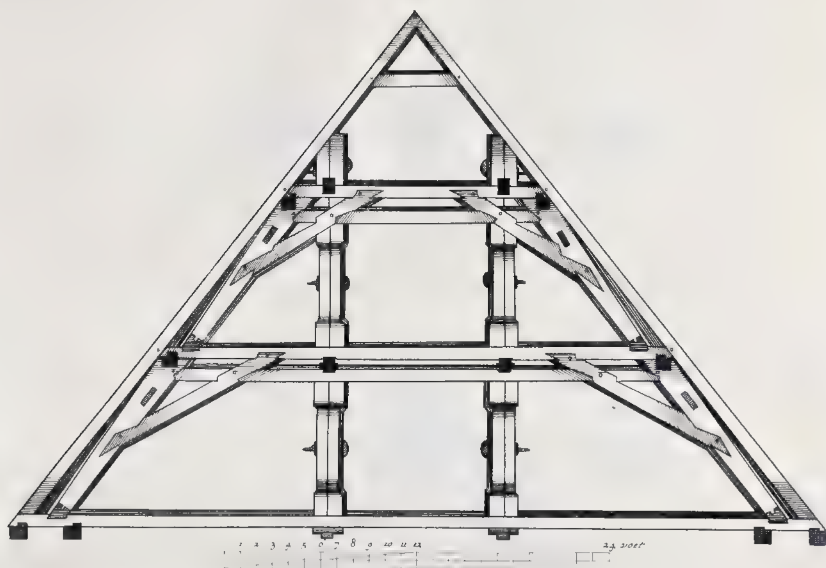

C
14
14
A
B
24 voet

A
B
voet
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
24

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
24 feet

30

31

